

WESTN

Letnik XXX.

Celovec, petek, 15. avgust 1975

Štev. 33 (1723)

Nevarni, netilci...

V zadnjem tednu je razburjal vso politično javnost intervju, ki ga je dal senator v rimskem parlamentu, južnotirolski politik Peter Brugger tridentinskemu italijanskemu dnevniku „L'Adige“.

Ugledni južnotirolski politik, ki je znan tudi kot protivnik predsednika južnotirolske ljudske stranke Silvia Magnaga in njegove politike „pake-ta“, je po močnem narastu Komunistične partije Italije pri zadnjih volitvah izjavil, da bi južnotirolci v slučaju, da pridejo komunisti ali kakva vlada ljudske fronte na oblast, lahko zahtevali samoodločbo. „Samoodločba“ je argument, ki ga je ljudska stranka po 15. juniju potegnila iz predala... Če bi prišli do samoodločbe, bi nam sledili vsi južnotirolci in z njimi mnogi Italijani. Da bi le-ta izpadla za Avstrijo, je smatrati kot sklenjeno... Zlasti bi samoodločbo pred OZN podprli Avstrija in Zvezna republika Nemčija... Južni Tirol naj bi bil v tem primeru priključen Avstriji kot samostojna avtonomna zvezna dežela.

Tirolski deželni glavar Wallnöfer se je tej izjavi senatorja Bruggerja pridružil in izjavil, „da je le-ta izpovedal, kar je že sam dolgo mislil.“

Čeprav sta tako senator Brugger kot tirolski deželni glavar Wallnöfer pozneje svoji izjavi nekoliko ublažila, sta le izzvala reakcijo, da so se od izjav distancirali predsednik južnotirolske ljudske stranke in deželni glavar Silvio Magnago, dunajsko zunanje ministrstvo, predsednik ljudske stranke dr. Taus, namestnik tirolskega deželnega glavarja dr. Salcher in zvezni kancler dr. Kreisky, ki je dejal: „Kdor hoče danes v Evropi spreminjati meje, je netilec (Zünder)...“

Mi se nikakor nečemo vmešavati v zadeve južnotirolske manjšine; stvar njenih predstavnikov je, kako mislijo rešiti svoje vprašanje, čeprav gornje izjave spričo načel v zaključnem aktu v Helsinkih, spričo težkih izkušenj južnotirolske manjšine v času fašizma in spričo dejstva, da se je prav KPI v zadnjih letih dosledno zavzemala za interese južnih Tirolcev in so skoraj izključno komunistični odvetniki branili južne Tirolce v poznanih procesih, le težko razumemo.

Niti ne vemo, ali bi tirolski deželni glavar Wallnöfer v primeru, da bi v Avstriji prišlo do podobne politične konstelacije kakor v Italiji, zahteval za „Sveto deželo Tirolsko“ odcepitev od republike Avstrije, kakor so to storili nekateri predstavniki južnih Tirolcev po prvi svetovni vojni iz strahu pred „rdečo nevarnostjo“ v Avstriji z vdanostnimi brzojavkami italijanskemu kralju!

Pa tudi to ni naša zadeva! Zakaj se s tem intervjujem bavimo, je vprašanje, kaj bi avstrijska in zlasti nemško-nacionalistična javnost rekli, če bi koroški Slovenci podali podobne izjave glede meje? Kaj bi glasilo koroške ÖVP, ki je to izjavo tudi več ali manj podpiralo, zapisalo, če bi koroški Slovenci ob postavljanju istega lista, da gre pri državni pogodbi le za „kerpo papirja“, prišli do podobnih gledanj v zaščito svojih legitimnih pravic? Kaj ko bi najvišji predstavnik SR Slovenije podal podobne izjave glede koroškega vprašanja, kakor jih je podal glede vprašanja južne Tirolske deželni glavar Wallnöfer?

To bi bila za vse koroške nacionaliste nezasičena provokacija, ki bi najmanj terjala takojšnjo mednarodno intervencijo Avstrije!

Saj je že zgolj prikaz nezadovoljive rešitve odnosno sploh nerešitve člena 7 ob dvajsetletnici državne pogodbe s strani koroških Slovencev in matičnega naroda, poklical na plan vse koroške „patriote“ in nemške nacionaliste in v borbo za „mejo“, ki je baje ogrožena z izjavami pred-

Avstrijski lesni sejem v senci gospodarske krize

V soboto 9. avgusta so v Celovcu otvorili 24. avstrijski lesni sejem. Otvoritev se je odvijala ob navzočnosti številnih domačih in tujih gostov.

Celovski sejem, ki se je v preteklih 23 letih razvil v strokovni lesni sejem in je znan po vsej Evropi, je tudi letos zopet pritegnil močno število razstavljalcev, ki se prizadevajo navezati medsebojne stike ter razvijati gospodarske odnose. Razstavljalci sejma pridejo iz vseh delov sveta. Prav posebno močno so seveda zastopani razstavljalci iz sosednjih držav, torej iz ZRN, Italije in Jugoslavije.

Otvoritev lesnega sejma v Celovcu pade časovno v volilno borbo, tako da so imeli govorniki ravno na lesnem sejmu možnost, da pojasnijo stališča njihovih strank h gospodarskemu položaju Avstrije. Tako je koroški deželni glavar Leopold Wagner že dan pred otvoritvijo sejma izjavil, da veliko število brezposelnih na Koroškem izvira iz tega, ker je tu premalo podpravljenih podjetij. Sicer se je pri govorih pokazalo, kako mislita obe ve-

liki stranki voditi volilni boj, ki se odvijata letos v času največje gospodarske krize po drugi svetovni vojni. Kakor so tudi vsi govorniki ob otvoritvi sejma priznali, je ta kriza tudi že zajela Avstrijo. Zdaj pa se politiki trudijo, da bi ocenili gospodarski položaj v Avstriji in ljudstvu nudili svoje recepte, kako bi krizo lahko najbolje prebrodili. Pri tem med SPÖ in ÖVP ni dosti razlike, saj stojita obe stranki na strani velekapitala. Razlikujeta se samo v tem, da se SPÖ danes lažje skriva za masko takimenovanega manjšega zla. Tako sta se tudi govornika SPÖ, Wagner in Weihs trudila, da bi dokazala, da v bistvu ni tako hudo, da se na obzorju že kaže nov vzpon gospodarstva, da je kriza samo importirana in da pač gre zdaj za to, da bi s skupnimi močmi premagali krizo. — Drugače ÖVP, za katero je govoril ob otvoritvi sejma prezident koroške trgovske zbornice Karl Baurecht. Le-ta je hotel dokazati, da je povzročiteljica krize gospodarska politika SPÖ in da bi bilo pod vlado ÖVP vse boljše. Toda kdo po Baurechtu (in s tem po ÖVP) povzroča krizo? — To je kar ob otvoritvi vedel povedati: to so zahteve delavcev po višjih mezdah in plačah, ki s temi zahtevami menda zopet povzročajo podražitev cen, in s tem škodujejo gospodarstvu. Če bi torej delavci vztrajali pri nizkih mezdah, kriza ne bi bila tako huda. Toda pogled na realnost kaže nepopolnost Baurechtlove demagogije: tam, kjer so mezde po kolektivnih pogodbah najnižje — v tekstilni industriji — ravno tam so tudi delavci od ukrepov racionalizacije podjetnikov najhujše prizadeti, tam je največ brezposelnosti in skrajšanega dela. Krizo ne zakrivajo zahteve delavcev po višjih plačah, krizo zakrivi kapitalistični sistem, v katerem podjetniki slepo producirajo samo za profit in ne za potrebe ljudstva in če produkcija ne odvrže več dovolj dobička, potem se znajdejo delavci na cesti, ker podjetniku niso več potrebni.

Ob 30-letnici Hirošime

Zadnji teden je minulo trideset let odkar so ZDA z atomskim bombnim napadom na Hirošimo povzročile kapitulacijo fašistične Japonske in hkrati konec druge svetovne vojne. 6. avgusta 1945 ob 8.15 uri je 200.000 ljudi zgubilo življenje.

Letos se je 6. avgusta zbralo v Hirošimi nad 20.000 oseb v „parku miru“, da bi se s tem spomnili svojih sosesčanov, ki so postali žrtev tega napada. Župan Hirošime je v kratkem govoru pozival narode sveta naj se zavzemajo za odpravo vseh jedrskih orožij. Jedrske velesile si hočejo danes ustvariti monopol nad jedrskim orožjem, da bi tako izsiljevale ves svet. Proti temu gre boj narodov, ki zahtevajo brezpogojno odpravo in prepoved tega orožja.

stavnikov koroških Slovencev pred več kot četrtstoletjem, ki jih je privlekla iz predala „Kärntner Landsmannschaft“ pod vodstvom bivšega v Kranju nad vse aktivnega nacističnega sedanjega Hofrata dr. Franza Koschierja!

Koroški Slovenci pa ne terjamo spremembe meja, marveč terjamo zgolj končno priznavanje pravic, ki nam grejo po dokumentu, ki hkrati zagotavlja neokrnjeno in nespremenljivo mejo naše republike. Zato so vsi tisti, ki že pol stoletja živijo zgolj od „prastrahu“ za baje ogroženo mejo, v resnici nevarni „netilci“ nemira in sovražniki mirnega sožitja med so-

ZDA preprečile Vietnamcem vstop v OZN

Kljub veličastni zmagi osvobodilnih sil v Vietnamu, ki so letos v maju osvobodile ves Južni Vietnam in tako prisilile ZDA, da prenehajo z nečloveško vojno, se ameriški politiki še vedno nočejo sprijazniti z dejstvom, da v tem delu sveta nimajo več kaj ukazovati. Tako se ZDA še vedno trudijo, da bi zameglili njih popolni poraz v Indokini in hočejo še naprej strahovati narode sveta. V Kambodži so sprovcirale vojaške spopade in doživele ponovne poraze. V Vietnamu pa so nedavno preprečile vladama Demokratične republike Vietnam in Ljudske republike Južnega Vietnam vstop v OZN, da bi bili obe legitimni vladi vietnamskega ljudstva tudi pred tem forumom polnomočno zastopani. Predlog o sprejetju obeh vietnamskih vlad v OZN, ki ga je sprožila SFR Jugoslavija, je bil zavrnjen od ZDA z vetom pri varnostnem svetu. Toda dolgo se ne bodo mogle zoperstavljati toku zgodovine in bo glavna skupščina OZN, ki bo jeseni zasedala, prav gotovo sprejela obe vladi, ki se danes trudita, združiti oba dela Vietnamu, v OZN. Tako so se ZDA le znova izolirale pred svetovno javnostjo in doživele nov in sigurno ne zadnji poraz njihove imperialistične politike.

Delavci proizvajajo vsa bogasta družbe, oni ne povzročajo nobene krize, so pa prvi, ki so prizadeti, če trg ne dela več.

Kaj pa reče SPÖ h krizi? Deželni glavar Wagner je ob otvoritvi sejma dejal, da pravzaprav sploh ni tako hudo. Da v Avstriji npr. še ni takšne brezposelnosti kakor v ZRN. Da je sicer na Koroškem brezposelnost v razmerju do Avstrije posebno huda, da pa šteje Koroška kljub temu „samo“ 3374 ali 2% brezposelnih. Da v tem številu niso upoštevane žene, ki se po izgubi dela (zlasti v industriji usnja) niso javile pri delovnem uradu, da niso upoštevani absolventi, ki po končani šoli ne najdejo dela, da niso upoštevani inozemski delavci, ki so jih že domov poslali, da je ravno poleti zaposleno veliko ljudi samo za dva ali tri mesece — vsega tega deželni glavar ni povedal.

Sicer pa se kriza tudi ne izraža samo v brezposelnosti — saj to je samo ena najhujših njenih posledic, marveč se izraža v hitrem naraščanju cen za vsakdanje potrebe, v naraščanju javnih tarifov npr. pri železnici, pošti, telefonu itd., pri

naraščanju vseh vrst neposrednih in posrednih davkov (finančni minister je že naznanil povišanje davka na večjo vrednost) pod katerim trpi ljudstvo, vse to pomeni dejansko zmanjšanje realne mezde — o tem govorniki strank molčijo. Današnja krizo občuti vsak delavec na lastni koži, ob pospeševanju tempa dela in neznosnem akordu v tovarnah. Zakaj noben govornik ob otvoritvi lesnega sejma ni omenil akordnega dela lesnih delavcev, težkih in včasih smrtnih nesreč gozdnih delavcev? — To so danes posledice krize. Vsled vedno intenzivnejšega izkoriščanja, ki se izraža n. pr. v priganjanju delavcev, si hočejo podjetniki v trdem konkurenčnem boju izbojevati zmago. In v tej situaciji predlagajo vsi politiki, da naj „stojimo vsi skupaj; delavci, nameščenci in podjetniki“, ker sedimo menda vsi v istem čolnu. Vendar je interes delavca vedno direktno v nasprotju z interesi podjetnika, ki vidi samo svoj profit. Težnja ljudstva pa je vsekakor v tem, da gospodarskih kriz in izkoriščanje človeka po človeku, ne bo več.

Zunanji ministri neuvrščenih se bodo srečali v Limi

Lima — glavno mesto Peruja se pripravlja na srečanje zunanjih ministrov 84 neuvrščenih držav. Srečanje zastopnikov „tretjega sveta“ bo še avgusta letos. Na tem srečanju bodo zunanji ministri v prvi vrsti govorili o ekonomskem položaju nerazvitih dežel. Tozadevno bodo v Limi sprejeli dokument v katerem bodo določili skupno politiko do razvitih držav, zlasti ZDA, ki prav na račun revnih narodov širijo svoj kapital. Zato je razumljivo, da zastopniki neuvrščenih držav skušajo doseči novo pravično mednarodno ekonomsko ureditev. Jasno je, da pri neuvrščenih v glavnem gre za države nerazvitih, ki pa s svojimi naravnimi bogastvi, predvsem pa z njihovo dosledno politiko dobivajo čedalje večji vpliv v mednarodnem sodelovanju.

Dogovor, ki ga bodo dosegli ministri neuvrščenih držav v Limi, bo brez dvoma imel velik vpliv na prihodnje zasedanje generalne

skupščine OZN, ki bo še letos, saj se bodo pred zasedanjem v tem mednarodnem forumu ukvarjali prav s problemi nerazvitih dežel.

Na srečanju v Limi pa se bodo ministri ukvarjali tudi z drugimi mednarodnimi problemi, zlasti o situaciji na Bližnjem vzhodu.

Generalni sekretar OZN obišče SFRJ

Na povabilo Zveznega izvršnega sveta se bo v dneh od 15. do 17. avgusta 1975 mudil generalni tajnik OZN dr. Kurt Waldheim na uradnem obisku v Jugoslaviji.

Waldheim bo sprejel tudi predsednik SFRJ Tito. Gost pa se bo pogovarjal še s predsednikom ZIS Bijedičem, zunanjim ministrom Miničem ter drugimi visokimi funkcionarji SFRJ.

Sueški prekop in Karavanke

Mogoče se bo marsikomu zdelo smešno in predrzno, da si upa nekdo postavljati Sueški prekop in Karavanke v nekaj paralelni odnos. Že po grobi analizi svetovnih posebno pa še bližnjevzhodnih in evropskih gospodarskih dogajanj, pa postane tako postavljanje bolj realno in razumljivo. Če pa bi imeli vpogled v vsa mikroekonomska dogajanja, ki potekajo v svetu, bi se pred nami razprostirala gosta mreža za gospodarstvo Evrope in sveta izredno pomembnih transportnih poti in kanalov. Pogosto se zgodi, da zgodovina epohalno odkriva nekatere predele sveta, druge pa pahne v pozabo. Že od nekdaj so bili na evropskem prizorišču najbolj prisotni kraji ob pomembnih poteh, kjer so prodajali in kupovali različno blago. Ta proces se je s stopnjevanjem mednarodne delitve dela v dvajsetem stoletju razmahnil v nezadržljiv veletok, ki bo kmalu zajel tudi najbolj zaostale predele sveta.

Ni težko dokazati, da sta stopnjevana mednarodna delitev dela in povečana trgovska dejavnost med posameznimi državami in med kontinenti pospešile gradnjo različnih transportnih sredstev in poti. Prav tako je jasno, da transport blaga iz preokeanskih dežel pomeni veliko podražitev posameznih artiklov.

Prav zaradi teh vzrokov ni čudno, da so bila stalno prisotna prizadevanja skrajšati in čim bolj poceniti transport blaga. Tudi Sueški prekop je rezultat takih in podobnih načrtov. Da bomo lažje razumeli pomen Sueškega prekopa za celotno evropsko gospodarstvo in v ta sklop znali uvrstiti tudi Karavanke, si bomo na kratko ogledali zgodovino Sueškega prekopa in tranzitni pomen karavanškega območja.

SUEŠKI PREKOP

5. junija 1975 je Egipt na novo odprl Sueški prekop in s tem stopil v novo obdobje zgodovinskega razvoja. Zavedati se moramo, da so sedanja dela pri usposabljanju Sueškega prekopa za mednarodno plovbo terjala velikanske napore in stala desetkrat več od del, ki so bila potrebna v prejšnjem stoletju, da so naredili prekop ter povezali Rdeče morje s Sredozemskim. Čeprav so pri usposabljanju Sueškega prekopa sodelovale tudi druge države, je Egipt porabil 250 milijonov funtov, da je uspešno opravil delo. Kljub temu pa Egipt pričakuje, da mu bo odprtje Sueškega prekopa prineslo mnogo gospodarskih koristi.

Zgodovina Sueškega prekopa je precej nenavadna. Nedvomno je prekop sad vztrajnega dela Francoza Ferdinanda Lessepsa. Zasluga gradnje pa gre tudi belgijskemu inženirju Linantu Bellfondsu.

Brez dvoma pa lako trdimo, da pripada misel o povezavi Rdečega in Sredozemskega morja zgodovini, se pravi nikomur, zakaj že 2000 let pred našim štetjem je vzhodno puščavo sekal prekop in omogočal zvezo med morjem po Nilu. Vendar ni natančno znano, ali je bil ta prekop prvi. Večkrat je bil opuščen, enkrat ga je obnovil Darij, nato so ga spet obnovili Rimljani in nazadnje Arabci. Štini tisoč let se je niral, da bi izginil v pesek. Ta sladkovodni prekop poteka danes neopazno skozi jezero Timsah in se konča pred Suezom zahodno od velikega prekopa.

Že v 17. in 18. stoletju je ideja o Sueškem prekopu podžigala dolge in zapletene znanstvene polemike. Nekateri so mislili, da je razlika v nivojih Sredozemskega in Rdečega morja 10 metrov. Šele Linant Bellefonds je po dolgem in temeljitnem delu uspel dokazati, da je razlika neznatna. O tem se mu je posrečilo prepričati prijatelja Lessepsa, ki se je nato do kraja posvetil temu, kar je postalo njegovo življenjsko delo.

Deset let so gradili Sueški prekop. Novembra 1869, ga je cesarica Evgenija na krovu „Orla“ slo-

vesno odprla. Manj je znano, da so julija 1864 egiptovski delavci kopali prekop na prisilnem delu in da je moral Napoleon III. izplačati znatna nadomestila Družbi za Sueški prekop, ko je bila prisiljena opustiti te nečloveške metode. Vodna pot, ki je bila „francoska“, je zelo zanimala Angleže. Velika Britanija se je venomer prizadevala, da bi postal Bližnji Vzhod njeno vplivno področje. Leta 1878 je odkupila od egiptovskega kediva Izmaila delnice. Tako je postala poglavitni delničar družbe, za katero ni hotela leta 1854 niti slišati.

V letih od 1854 do 1880 je bil Sueški prekop diplomatsko bojišče. V obeh svetovnih vojnah pa je bil pomembno strateško področje in črta premirja v tretjem arabsko-izraelskem spopadu. Do leta 1970 je na vzhodni obali Sueškega prekopa potekala fronta med Izraelom in Egiptom. Šele spopad leta 1973 je na eni strani ovrget mit o nepremagljivosti izraelske vojske, na drugi strani pa premaknil fronto bolj v notranjost Sinajskega polotoka. Čeprav je Sueški prekop ta pomembna prometna žila odprta, ni dana zanesljiva garancija za trajno odprtje prekopa. Prvotno je bil Sueški prekop širok le 20 in globok 8 metrov. Dela na premočrtni trasi od Sueza do Port Saida dolgi skoraj 161 kilometrov pa se pravzaprav nikoli niso ustavila. Današnji prekop je širok 80 in globok 16 metrov. Plovba po prekopu traja enajst ur.

Leta 1966, zadnje leto, ko je prekop deloval normalno skozi vse leto, je po tej vodni poti plulo 21.250 ladij.

Brez dvoma je odprtje Sueškega prekopa velikega političnega in gospodarskega pomena za Egipt in za svet. Prav to pa v določeni meri tudi garantira mir v tem predelu sveta. Vse evropske države z ZDA vred so zainteresirane na tem, da lahko prevažajo blago skozi Sueški prekop in s tem občutno skrajšajo transportno pot iz Bližnjega Vzhoda, Vzhodne Afrike in Srednje Azije v Evropo.

Nadaljnji načrt v zvezi z razširitvijo prekopa so ocenjeni na 750

milijonov funtov. Do leta 1978-79 bodo prekop poglobili s 16 na 18 metrov in ga razširili z 80 na 145 metrov, da bi po njem lahko pluli tankerji s 150.000 registrskimi tonami. Od leta 1979 do 1981-82 bodo nadaljevali dela, da bi dosegli globino 23,5 metra in širino 190 metrov.

Največji tankerji, takoimenovani supertankerji pa bodo tudi za naprej morali pluti mimo Rta dobre nade. Takih tankerjev trenutno pluje po svetovnih morjih 350, naročenih pa je 450. Prav to pa so tudi nekateri podatki, ki ne govorijo v prid Sueškemu prekopu. Zato načrtujejo egiptovski strokovnjaki razširitev in poglobitev prekopa. Hkrati pa trdijo egiptovski ekonomisti, da je zapor prekopa stal svetovno gospodarstvo 15 milijard dolarjev in da ni imela majhnega vpliva pri podražitvi ter širjenju inflacije.

Ameriški tednik Newsweek ugotavlja, da je stal zapor prehoda vzhodnoafriške države 125 milijonov dolarjev, torej skoraj desetino izgube, ki je prizadelo celotno svetovno trgovino. Z odprtjem prekopa se bodo skoraj za tretjino zmanjšali stroški pomorskega prevoza v Vzhodno Afriko ali iz nje. Poleg tega predstavlja ta pomorski prevoz tretjino zunanje trgovine Kenije in Tanzanije, katerih pristanišča oskrbujejo tudi Zambijo, Ugando, Ruando, Brundi, vzhod Zaira in jug Sudana. Karl Marx je leta 1869 označil Sueški prekop, kot veliko cesto na vzhod, preko katere potekajo glavne prometne poti med Evropo in deželami Srednjega vzhoda, Vzhodne Afrike, Jugovzhodne Azije, Daljnega vzhoda, Avstralije in Nove Zelandije.

Sueški prekop je imel in ima kol vodna pot brez dvoma monopolen položaj, ki je do podžavljenja leta 1956 s strani Egipta, prinašal akcionarjem „Compagnie Universelle du Canal Maritime de Suez“ ogromne dobičke.

Odprtje prekopa koristi predvsem tudi tistim deželam, ki mejijo na to vodno pot. Te države so utrpeli zaradi zaprtja prekopa leta 1967 veliko škodo.

Če upoštevamo koristi pristanišča v Marseillu, Genovi, Barceloni, Džibuti, Adenu, Mogadisciu in v Sredozemlju, se bolj zavedamo pomembnosti odprtja Sueškega prekopa. Ta pomembnost je toliko bolj upravičena, ker se obseg blagovne menjave med Evropo in Azijo poveča na leto za 7 odstotkov, po sedanjih ocenah pa se lahko v prihodnjih letih povzpne na 13 odstotkov. Prav v ta sklop pa je treba postaviti zanimanje, ki ga kažejo mnoge države za Sueški prekop. Pri tem celo Japonska prednjači pred evropskimi državami.

Zgoraj sem skušal osvetliti pomen Sueškega prekopa za transport surovin, predvsem „črnega zlata“ iz Bližnjega vzhoda, Vzhodne Afrike in Srednje Azije v Evropo. Transport surovin poteka od juga proti severu. V nasprotni smeri pa poteka transport industrijskih produktov in drugega blaga iz Južne Nemčije, Švice, Vzhodne in Južne Francije, Severne Italije in deloma tudi iz Avstrije skozi ljubljansko prometno vozlišče proti Bližnjemu vzhodu.

Da so Karavanke in za zdaj tudi še Visoke Ture velika naravna prometna ovira za blagovni in osebni promet, je jasno.

Najkrajša pot gre iz Frankfurtla na Maini sicer preko Poljske in juž-

nih delov Sovjetske zveze ter Kaspijskega jezera na Bližnji vzhod.

Časovno najkrajša pa je pot preko Salzburga, Jugoslavije novega mostu na Bosporu in Turčije.

Po severni železniški poti traja prevoz blaga 18 do 22 dni, po južni cesti preko Avstrije in Jugoslavije pa s kamioni samo 10 do 12 dni.

Skoraj da ni velikega severnoevropskega koncerna, ki ne bi imel gospodarskih stikov z Bližnjim vzhodom. V zadnjih letih se za tretjino povečuje izvoz ZRN v Iran.

Od več kot 1,7 milijona zahodnonemških turistov jih velika večina pride v Jugoslavijo preko Avstrije po cesti z avtomobili. Od milijona jugoslovanskih zdomcev jih velika večina prav tako pride na dopust z avtomobili.

Poldrugi milijon Turkov in pol milijona Grkov redno tranzitira Avstrijo in Jugoslavijo.

Velik del tega veletoka osebne in blagovne prometa se vali preko ozkega grla — Karavank in naprej preko Slovenije.

Ko je vojaški spopad med Izraelom in Egiptom leta 1967 povzročil, da so zaprli Sueški prekop, se je veletok ladijskega prometa prevesil na velika severna pristanišča. Sredozemlje pa je stopilo spet v ozadje. Zdaj ob ponovnem odprtju Sueškega prekopa pa se severno-jadranska pristanišča nenadoma ponujajo kot najbolj prikladna za morske poti skozi Sueški prekop.

Zahodne države se z vsa silo prizadevajo, da bi uspele gospodarsko in politično zasesti položaje pri novih proizvajalcih nafte na Bližnjem vzhodu. V teh prizadevanjih pa imajo velikega in močnega, vedno bolj prodornega tekmeca — Sovjetsko zvezo.

Transport od proizvajalca do kupca ob naraščajočih cenah nafte pomeni podražitev blaga. Zato so v svetovnem gospodarstvu bolj konkurenčne tiste države, ki lahko na minimum skrajšajo stroške prevoza. Če ob tem upoštevamo še trenutno gospodarsko krizo zahodnih držav, ki so v zadnjih letih pogosto proizvajale dokaj nenačrtno in neplanirano, bomo lažje razumeli, da poteka bitka za nova tržišča širom po svetu in da dolge in drage prometne poti zmanjšujejo konkurenčnost zahodnoevropskih držav.

Boj za nova tržišča v „tretjem svetu“ pa pomeni hkrati boj za življenjski standard zahodnoevropskih držav in ne nazadnje boj za takšno politično ureditev, ki trenutno vlada v teh državah.

Status quo pa pomeni, da bo tudi za naprej temeljil življenjski standard razvitih gospodarskih držav deloma na plečih manj razvitih in nerazvitih držav.

Zato ni težko razumeti, da so v Evropi že dolgo prisotna prizadevanja, kako in kje zgraditi nove transportne poti, ki bi omogočale neoviran in hiter, predvsem pa poceni transport blaga v dežele s katerimi Evropa gospodarsko sodeluje.

Ob vsem tem pa poteka na političnem in na gospodarskem področju neizprosna bitka med močno gospodarsko razvitim zapadom in gospodarsko nerazvitimi deželami sveta. Pri čemer imajo razvite države veliko prednost.

Avstrija ponuja EGS kot svojo najbolj pomembno prometno cesto tako imenovano Pyhrn-Autobahn (E-93), ki naj bi povezovala Passau

in Linz na Donavi z Gradcem ter prepustila tranzitni tok Jugoslaviji in Madžarski.

Proti jugu naj bi iz Bavarske šla direktna avtocesta preko Tirolske na Trento in Benetke. Toda slavni načrt z imenom „Alemagna“ je praktično ostal v predalu. Po eni strani zaradi silnega razburjanja med tirolskimi varovalci alpske narave, po drugi pa tudi iz čisto računskih razlogov, saj poleg pravkar čisto dokončane brenerske avtoceste ne bi bilo potrebe po novi.

Pravzaprav je za Bavarsko najhujši nerešen problem Turska avtocesta od Salzburga proti Beljaku in priključek nanjo proti Ljubljani, Zagrebu in Jadrano. Prometniki tej poti pravijo E-94. Težji kamioni že danes ne morejo čez Karavanke. Tako denimo, vozijo tovornjaki iz Švice mimo Münchna na Salzburg in Gradec, da bi v Sentilju pri Mariboru prešli jugoslovansko mejo.

Jasno je, da manjka funkcionalna prometna pot, za ves ta del Evrope in za celoten Balkan, prav tako pa tudi za Bližnji vzhod.

Bavarski ministrski predsednik dr. Alfons Goppel je za ljubljansko „Delo“ dejal: „V Münchnu in ZRN smo izredno zainteresirani da vzdržujemo dobre stike z našimi sosedi na jugovzhodu. Želim poudariti, da smo zainteresirani za sodelovanje s severnojadranskimi lukami, ki so za nas stara vodna pot.“

Šef bavarske deželne vlade je poudaril, da je zanje velikega pomena izgradnja novih cestnih poti k lukam na severnem Jadrano ter karavanškega predora za cesto med Beljakom in Ljubljano (E-94).

Največji del (vsekakor tri četrtine) zahodnonemških pa še skandinavskih, belgijskih, nizozemskih in britanskih motoriziranih turistov potuje na jug preko Karavank. Sem lahko prištevamo velik del Jugoslovancev, Turkov in Grkov, ki so začasno zaposleni v Zapadni Evropi. Že za ves ta osebni promet predstavljajo Karavanke precejšnjo oviro. Da pa so Karavanke za blagovni promet v obeh smereh, se pravi z juga proti severu in obratno, trenutno neprekosljiva naravna prometna ovira, ni nobenega dvoma.

Stroška za funkcionalno prometno pot, tako za osebni kot tudi za blagovni promet, preko Karavank, pa bi bili tako visoki, da bo realizacija takega projekta možna le v sodelovanju vseh zainteresiranih držav. Sem lahko štejemo ZRN, Svico, Francijo, dežele Beneluxa, Avstrijo, Jugoslavijo pa tudi Grčijo in Turčijo.

Že ob površni in kratki analizi mednarodnih gospodarskih tokov v Evropi, vidimo, da Sueškimo obstoja povezanost med Sueškim prekopom in Karavankami.

Da pa bo možno ustvariti nove funkcionalne prometne poti in gospodarske stike znotraj Evrope in izven Evrope, bo potrebno urediti in spremeniti predvsem nepravilne in izkoriščevalne gospodarske odnose med razvitimi in nerazvitimi deželami. Kajti le pošteni, bolj pravični gospodarski odnosi, ki bodo temeljili na podpiranju gospodarsko šibkejših partnerjev lahko privedejo do trajnih za vse človeštvo koristnih oblik svetovnega gospodarstva. Tak model evropskega in svetovnega gospodarstva pa bo možno doseči le s spremembo trenutnih gospodarskih in političnih odnosov.

Snovanja - kulturna priloga Glasu

Glasilo Glas, ki ga izdajajo konference SZDL Jesenice, Kranj, Radovljica, Škofja Loka in Tržič, izdaja dvakrat tedensko. Njegovo uredništvo pa je v Kranju. Glas pa kot prilogo že vrsto let izdaja literarno glasilo Snovanja in sicer šestkrat na leto, oziroma vsak drugi mesec.

To ni edini primer v Sloveniji, da bi lokalni listi izdajali še literarne priloge. Na Jesenicah poznamo „Liste“, ki jih prav tako kot prilogo izdaja tamošnji tednik Železar. Dolenjski list v Novem mestu ima Dolenjske razglede, nekaj podobnega izdaja Celjski tednik. Tudi v Slovenjem Gradcu in na Ravnah izdajajo slične publikacije, tako, da lahko govorimo o živahni literarni publicistiki tudi v manjših centrih v Sloveniji, kar je poleg centralnih glasil v Sloveniji, kot so Sodobnost, Dialogi in „Prostor in čas“ pomem-

ben činitelj za razvoj slovenske književnosti in poljudne znanosti. Pri tem pa ne gre za obrobno literarno dejavnost, marveč se omenjene edicije — po svojem okviru pač — v kvaliteti lahko merijo z osrednjimi literarnimi revijami. Zato v treh prilogah lahko najdemo imena vidnih slovenskih avtorjev.

Uredniki Snovanj imajo pri tem še posebno posrečeno roko. Svoj uredniški koncept so že od vsega začetka zasnovali tako, da je pot v njihovo glasilo odprta vsakemu avtorju in je to celo namen, da svojim bralcem predstavljajo tudi avtorje z drugega področja, torej izven Gorenjske. Večina teh prilog pa pri tem tudi upošteva zamejstvo, in je prav uredništvo Snovanj bilo med prvimi, ki je v tej obliki v Snovanjih predstavilo tudi koroške besedne ustvarjalce. Tako so v Snovanjih predstavili že skoraj vse koroške literate. Letos so najprej predstavili

Milko Hartmanovo. Urednik in pesnik France Pibernik je o koroški pesnici napisal obsežno študijo o njenem pesniškem opusu, poleg tega pa jo predstavil z reprezentativnim izborom njenih pesmi iz zbirk „Moje grede“ in „Lipov cvet“. V zadnji številki Snovanj pa je bil predstavljen naš pesnik Valentin Polanšek. Tu se je urednik omejil na njegovo zadnjo pesniško zbirko „Lipov bogec“ (ker je Polanšek tudi sicer že bil v Snovanjih obravnavan) o kateri France Pibernik razmišlja o pomenu novejših Polanškove poezije, ki pa se vsklaja s celoto dosedanjega Polanškovega pesniškega sveta.

Taki uredniški koncepti pa imajo tudi drug kulturno-politični pomen: po eni strani demonstrirajo celovitost slovenskega kulturnega prostora, po drugi pa enakovredno ocenjevanje slovenske literature tistih Karavank. Ob tem je vsekakor treba naglasiti, da pristop do slovenskega slovstva v zamejstvu nikakor ni več očetovski ampak ga v matici obravnavajo povsem normalno — tudi z najostrejših kritičnih vidikov — kar je potrdilo za zrelost slovenske literature na Koroškem. To gotovo vpliva tudi na njen oblikovni razvoj in čedalje bolj se vidi, da koroški književniki doprinašajo svoj delež k sooblikovanju sodobne slovenske književnosti.

Da so k temu razveseljivemu razvoju doprinesli tako obravnavanja in da je slovenski pisatelj na Koroškem postal sestavni del slovenske literature, je brez dvoma tudi do prinos teh lokalnih literarnih glasil v Sloveniji.

MED NOVIMI KNJIGAMI:

„Po sledovih črne roke“ - dokument belogardističnih grozodejstev

Pred kratkim je v ljubljanski založbi „Borec“ izšla knjiga Jožeta Vidica „Po sledovih črne roke“. Knjiga je izšla ob 30-letnici zmage naprednega sveta nad fašizmom in je posvečena žrtvam črne roke, te najbolj zverinske tajne organizacije slovenskih belogardistov, pomagačev okupatorja. Ravno v času, ko se reakcionarni krogi na zahodnem svetu v sklopu z nekaterimi pomagači med Slovenci trudijo, da bi očrnilo zmagovito narodnoosvobodilno borbo v Sloveniji, in da bi zameglili grozotne zločine bele garde nad slovenskim ljudstvom, je Jože Vidic v svojem najnovejšem delu zbral ogromno dokazov, dokumentacij in pričevanj še živih ljudi, ki se še danes spominjajo grozodejstev belogardistov in tu zlasti črne roke, ki „je bila najbolj divja tajna morilska organizacija, ki je v okupirani Evropi delovala samo v Sloveniji“. Člani in sodelavci črne roke so slepo pobijali cele družine, ki so jih ti morilci sumili, da simpatizirajo s partizani. Ta organizacija je delovala zelo tajno, edina sled, ki jo je zapustila, so bila zverinsko ubita trupla zavednih Slovencev, antifašistov.

Knjiga „Po sledovih črne roke“ je dokument, ki ga marsikateri nočejo vzeti na znanje. Saj neposredno imenuje ljudi po imenu, ljudi, ki so po vojni mirne vesti dolga leta delovali v zamejstvu, v emigraciji, kamor so

zbežali pred upravičeno kaznijo, ljudi, ki so se in se še skrivajo za hinavsko masko zavednih, prezvednih Slovencev. Nekateri so celo kot zelo „častni“, „kulturni“ delavci in pedagogi v naši neposredni bližini zastupljali našo mladino. Vidičeva knjiga je tako dokument, ki razkrinka delovanje črne roke, kar je bilo doslej še povsem premalo obdelano v slovenski zgodovini. Knjigo lahko naročite v knjigarni „Naša knjiga“ v Celovcu.

Številne razstave umetnikov

Poleg drugih kulturnih prireditev v poletju razne ustanove in zasebniki prirejajo v tem času številne likovne razstave bodisi v galerijah ali pa na prostem. V samem mestu Celovec razstavlja več umetnikov hkrati v znanih galerijah. Razstave so z ozirom na številne turiste dobro obiskane. Tudi razstave na podeželju letos beležijo dobre obiske.

Tudi galerija Wernerja Berga v Pliberku letos beleži izredno veliko število obiskovalcev in to predvsem tujce-turiste ter obiskovalce iz sosednje Slovenije. Slikar Werner Berg, ki upodablja človeka in pokrajino Podjune, je s svojim svojstvenim izražanjem v vseh slikarskih tehnikah kmalu zatem ko se je naselil na Rutarjevem, opozoril nase in danes sodi med najboljše slikarje v Avstriji in daleč preko njenih meja. Zato je njegova galerija za Pliberk velika pridobitev.

V okviru letnih prireditev v Salzburgu je tam razstavljal slovenski kipar Aleksander Kovač, katerega razstava je tudi že bila v Auli slovenica v Celovcu. S svojimi značilnimi kovinskimi skulpturami je bil deležen velike pozornosti, kar je za umetnika lep uspeh. Ob tej priložnosti so izdali tudi prospekt v katerem prof. Tehovnik piše o umetniškem delu Aleksandra Kovača.

Mednarodni seminar UNESCO v Osojah

Osoje doživljajo letos v okviru Koroškega poletja (Carinthischer Sommer) velik poletni seminar za pevce, plesalce in igralce. Seminar — ki je prvi te vrste — organizira glasbenogledališki komite mednarodnega gledališkega instituta UNESCO. Da se je ta komite odločil za kraj tega seminarja prav v Osojah, je za ta kraj in zlasti za Koroško poletje veliko priznanje; saj sta se za ta seminar potegovali pomembni instituciji operna šola milanske Scale in poletne igre v Avignonu. Vendar so se člani predsedstva glasbenogledališkega komiteja — med katerimi so Paolo Grassi od milanske Scale, Jurij Grigorovič od Boljšoj baleta v Moskvi, John Blatchley (English National Opera v Londonu) in Walter Felsenstein, ki dela na komični operi v Berlinu — odločili za Osoje, ker so prepričani, da je ta kraj najbolj

pripraven za izvedbo takega seminarja. Organizacijskemu komiteju je uspelo pridobiti najboljše strokovnjake za predavanja, ki pridejo iz vseh delov Evrope; med njimi so poljski režiser Aleksej Bardini, znani švedski dirigent Lars af Malmberg in vzhodnonemški režiser Joachim Herz.

Seminar si je postavil nalogo, da bo približeval pevce, igralce in plesalce, saj si njihove vloge niso samo podobne, marveč se med seboj spleta; druga naloga pa je, da bi olajšali odnos umetnikov do sodobne glasbe. K seminarju se je prijavilo 25 sodelavcev iz 16 držav. Svetlovno znani režiser avstrijskega rodu, ki dela in živi v Vzhodnem Berlinu, Walter Felsenstein pa bo 27. avgusta v Osojah predaval o umetniškem položaju in odgovornosti glasbenega igralca v današnji družbi.

Pomurska založba obhaja 20-letnico obstoja

Slovenski narod ima kljub svoji majhnosti razmeroma močno založništvo. To pa po drugi strani spet pomeni kulturno veličino Slovencev, ki so v razmeroma kratkem času dosegli zavidljivo kulturno stopnjo. Številne založbe v enem samem letu izdajo nad tristo knjig in nešteto prevodov iz književnosti drugih narodov. Taki dosežki so gotovo pripisati zdravi kulturni politiki SR Slovenije, ki daje veliko svojih sredstev za razvoj slovenske kulture.

Ena izmed Slovenskih založb je Pomurska založba, ki sicer ne šteje med največje založbe v Sloveniji, ima pa z ozirom na svoj sedež v območju, kjer živi tudi madžarska narodna skupnost, še drugo važno poslanstvo. Kot založba povezuje književnost dveh kultur in to kot bomo videli z velikim uspehom. Prav letos Pomurska založba praznuje svoj dvajsetletni jubilej obstoja. Ob tej priložnosti si je založba zadala primeren založniški načrt. Decembra, ko bo založba praznovala ta jubilej, bo izdala izbor Prešernovih poezij in to tudi v madžarskem jeziku in sicer v izredno visoki nakladi 14.000 izvodih. Izbor bo izšel v sodelovanju z založbo Evropa v Budimpešti. Pomurska založba v letu izda povprečno 25 knjig. Posebno zanimiv je tako imenovani cikel Mostovi — Hidak, ki povezuje kulturi dveh sosednjih narodov in pomuriana, s katero se vzpodbuja raziskovalna dejavnost, ki je za ta del slovenske zemlje posebno potrebna. Pomurska založba izdaja razumljivo tudi avtorje madžarske narodnosti, saj je to njena naloga. Kot že omenjeno pa Pomurska založba sodeluje tudi z založbo Evropa v sosednji Madžarski in s tem opravlja veliko poslanstvo na presečišču dveh narodov. Ob stoletnici Cankarjevega rojstva bo založba izdala v madžarsčini Hlapca Jerneja in njegovo pravico ter Na klancu. V sodelovanju z založbo Evropa v Budimpešti ter Državno založbo Slovenije pa bo izšla Antologija novejših madžarske lirike. Pomurska založba pa ne skrbi le za literarne izdaje obeh narodov v deželi, marveč tudi za vse fiskovne potrebe madžarske narodne skupnosti v Pomurju.

DUSAN NEČAK

Volitve v Kmetijske zbornice na Koroškem po drugi svetovni vojni

Od petih skupin, ki so imele mandate v predvojni Kmetijski zbornici, so nacionalni socialisti zaradi poraza nacizma avtomatično izpadli. Landbund in Christlicher Bauernbund sta se združila v Bauernbund, ki je bil povezan z Österreichische Volkspartei (avstrijska ljudska stranka — ÖVP). Ostale so torej le tri skupine: Bauernbund, Sozialistische Partei Österreichs (socialistična stranka Avstrije, SPÖ) in Slovenci, volilci bivše Kmečke zveze, združeni v Osvobodilni fronti za slovensko Koroško.

V skladu s proklamirano demokracijo bi morala vlada v obnovljeno zbornico pozvati vse tri skupine. Toda temu ni bilo tako. O sestavi kmetijske zbornice sta se samolastno sporazumeli vladni stranki. Medtem, ko je začasna deželna vlada „dopustila, da sta ÖVP in SPÖ barantali za stolec v Kmetijski zbornici“, ni pozvala Slovencev, da bi imenovali svoje zastopnike, marveč je po svojih vidikih sama izbrala slovenskim kmetom tri zastopnike.⁸

Začasna ureditev Kmetijske zbornice je trajala vse do leta 1950. Medtem pa je koroški deželni zbor 28. januarja 1947 sprejel zakon o spremembi zakona z dne 23. februarja 1932. Gre za spremembo točke a, odstavka 2, člena

10, ki govori o članstvu v kmetijski zbornici in s tem tudi o volilni pravici. Oboje se je spremenilo samo pri cenzu za poljedelske površine, kjer se je cenz znižal z 2 ha na 1 ha, pri gozdnih površinah pa je ostal nespremenjen.⁹ Zakon je začel veljati z dnevom objave, vendar ni bilo na podlagi tega zakona nobenih volitev, uporabljeno sočasno časopisje pa zakona niti ne omenja.

Dne 22. decembra 1950 je koroški deželni zbor sprejel zakon o zbornici za kmetijstvo in gozdarstvo (Landwirtschaftskammergesetz), ki je izšel v deželnem uradnem listu 9. julija 1951.¹⁰ Ta prvi povojni zakon je sicer izhajal iz predvojnega zakona o Kmetijski zbornici iz leta 1932 s spremembo leta 1947, a se je kljub temu od njega močno razlikoval.

Na podlagi zakona o kmetijski zbornici iz leta 1950 je koroška deželna vlada 16. maja 1951 izdala dve odredbi: prvo, ki je določala sedeže in število odbornikov okrajnih kmetijskih zbornic,¹¹ in drugo, s katero je predpisala podroben volilni red (Landwirtschaftskammerwahlordnung).¹² Po teh volilnih določbah so

⁹ LGBl 1947, št. 18.

¹⁰ LGBl 1951, št. 24.

¹¹ LGBl 1951, št. 25.

¹² LGBl 1951, št. 20 s spremembo čl. 45 v odredbi z dne 25. septembra 1951, št. 45.

na Koroškem volili dvakrat, 25. novembra 1951 in 11. novembra 1956. Medtem so se z zakonom z dne 7. marca 1952¹³ spremenili nekateri členi zakona o kmetijski zbornici iz leta 1950. Najpomembnejša je bila sprememba člena 17 o sestavi predsedstva deželne zbornice.

Do najvažnejše spremembe zakona o kmetijski zbornici iz leta 1950 je prišlo konec leta 1958. Deželni zbor je sprejel zakon z dne 20. decembra 1958, ki je bil objavljen v uradnem listu 26. januarja 1959¹⁴ pod imenom „novela iz leta 1959“ (Landwirtschaftskammergesetz-Novelle 1959). Novela je med drugim spremenila tudi določbe o članstvu v kmetijski zbornici in o volilni pravici. Z razglasom z dne 10. februarja 1959 je deželna vlada ponovno objavila celotno besedilo zakona v uradnem listu¹⁵ in mu dala ime „zakon iz leta 1959“ (Landwirtschaftskammergesetz 1959). Pri tem je večina členov dobila nove številke: člen 26a, b in c so postali členi 27, 28, 29 in tako so bili preimenovani tudi vsi naslednji. Po noveli iz leta 1959 volilni red ni mogel biti več določen z uredbo deželne vlade, ampak je bil zato potreben poseben zakon (člen 55 zakona 1959). Tak zakon je deželni zbor sprejel 10. februarja 1961 kot volilni red za kmetijsko zbornico (Landwirtschaftskammerwahlordnung).¹⁶ Novosti tega zakona so v glavnem posledica sprememb določb o članstvu in volilni pravici v noveli iz leta 1959. Po teh določbah so volili v kmetijsko zbornico 19. novembra 1961.

¹³ LGBl 1952, št. 19.

¹⁴ LGBl 1959, št. 3.

¹⁵ LGBl 1959, št. 12.

¹⁶ LGBl 1961, št. 16.

Z zakonom, ki ga je koroški deželni zbor sprejel 29. junija 1966,¹⁷ so iz zakona o kmetijski zbornici iz leta 1959 odpadli členi od 49 do 54. Ti členi so sestavljali VI. razdelek, ki je govoril o volitvah. Od vsega razdelka je ostal le člen, ki je določal, da mora biti volilni red urejen s posebnim zakonom. Iz zakona o kmetijski zbornici so torej odstranili vse določbe o volitvah, saj so bile, in to še bolj podrobno, zajete v volilnem redu. Istega dne so bile spremenjene tudi nekatere določbe volilnega reda¹⁸ o volitvah po predčasnem razpustu (čl. 2), o glasovanju po zastopstvu (čl. 18) in o volilnih stroških (čl. 10). Niti mesec dni zatem, z zakonom 15. julija 1966¹⁹ so bile spremenjene še nekatere druge določbe: o denarnih prispevkih strank, ki kandidirajo na volitvah, (čl. 32) in o načinu glasovanja (čl. 48, čl. 52–54), posebej o veljavnih (čl. 56) in neveljavnih (čl. 57) glasovnicah. Po teh določbah so volili v kmetijsko zbornico 13. novembra 1966 in 12. novembra 1971.

Sedaj si oglejmo pomembne člene zakonov o kmetijski zbornici, še posebej pa tiste, ki so pomembni za volitve v zbornico in njene podorgane. Deželna kmetijska zbornica je javnopravna korporacija, ki zastopa kmetijstvo in gozdarstvo in poklicne interese kmetovalcev in gozdarjev (čl. 1, 2). Skupščina kmetijske zbornice (Vollversammlung) kot vrhovni organ sestavlja 25 članov. Od teh je 24 članov (in njihovih namestnikov) voljenih, enega delegira Deželna zveza kmetijskih združenj (čl. 9).

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

¹⁷ LGBl 1966, št. 39.

¹⁸ LGBl 1966, št. 40.

¹⁹ LGBl 1966, št. 47.

25. jubilejni mednarodni Gorenjski sejem odprt

V petek 8. avgusta je predsednik slovenske skupščine dr. Marijan Breclj, ob navzočnosti družbenopolitičnih in gospodarskih predstavnikov SRS, SFRJ in mnogih gostov iz zamejstva in tujine, slavnostno odprl 25. jubilejni mednarodni Gorenjski sejem v Kranju.

Gorenjski sejem je tradicionalna gospodarska prireditev, na kateri so zastopane sledeče gospodarske veje: industrija, kmetijstvo, zunanja in notranja trgovina, stavarstvo, tujski promet in družbeno privlačna obrt. Udeleženci razstavljajo na 7500 m² pokritih in več kot 8000 m² nepokritih površinah. Vsako leto se število domačih in tujih razstavljalcev povečuje. Udeleženci prihajajo iz skoraj vseh evropskih držav, deloma pa celo iz Azije in Amerike.

Sejemske prireditve v Kranju imajo že precej dolgo tradicijo. Obrtno združenje v Kranju je tu prirejalo obrtniške razstave že v letih pred 2. svetovno vojno (1936—1939). Leta 1949 je bila na pobudo kranjske občine organizirana prva povojna razstava obrti s približno enakim številom razstavljalcev, ka-

kor je bilo to pred vojno. Leta 1953 pa je prireditev že začela prese-gati lokalni značaj in je postala znana po vsej Sloveniji. Sejemske prireditve so se iz leta v leto širile, tako po številu razstavljalcev, kakor obiskovalcev in raznih spremljalčih dejavnosti sejma kot so: razstave, zabavni programi, modne revije, razstave tujih mest in drugo. Po letu 1970 se je začela vse širša akcija za pridobivanje ino-zemskih razstavljalcev, k čemur so pripomogle vse tesnejše vezi z gos-podarskimi organi avstrijske Koroške, Furlanije in Julijske krajine. Kolektiv zavoda Gorenjski sejem pa je, da bi drag objekt in prostor čim bolj izkoristil, začel z uvaja-njem novih sejmskih prireditev. Tako so letos že pred otvoritvijo 25. jubilejnega mednarodnega Go-renjskega sejma zaključili dve uspešni prireditvi in sicer: 14. med-narodni spomladanski sejem v apri-lu, ki se iz leta v leto bolj specia-lizira za prikaz in prodajo kmetij-ske mehanizacije in III. sejem opre-me in sredstev civilne zaščite v ma-ju, ki je edini specializirani tovrstni sejem v Jugoslaviji.

Predsednik slovenske skupščine dr. Marijan Breclj, je v svojem otvoritvenem govoru med drugim dejal: „Medsebojna povezanost se je iz leta v leto stopnjevala, saj je sejem povezoval tako slovensko kot jugoslovansko gospodarstvo in po-tem segel tudi na obmejni poslovni prostor ter Švico in Nemčijo“. Da je to res, priča veliko število raz-stavljalcev iz celotne Evrope, Azije in Amerike. Tudi avstrijske firme raz-stavljajo. Veliko zanimanje za to sejmsko prireditev kažejo pred-vsem štajerske firme, medtem ko je Koroška le slabo zastopana. Koroška je zastopana s posrečeno prika-zano turistično razstavo, ki ima le eno veliko hibo, da so vsi lepi in privlačni turistični kraji južne Koroške označeni le z nemškimi imeni. Korak za zblizanje in dobre sosed-ske odnose in hkrati za pomiritev v koroški deželi bi bil vsekakor ta, da bi koroški turistični razstavljalci vsaj tiste kraje označili z dvojezič-nimi imeni, ki jih je določil dunajski parlament in ki so po avstrijskih za-konih dvojezični.

ss

Novo vodstvo - stara politika

Sicer je ŮVP res hitro uspelo re-šiti vprašanje nasledstva za umrlim Schleizerjem, toda naravnost in brez pridržka pa je vedel „nt“ 31. julija 1975 poročati o hitro končani krizi v ŮVP. V istem stilu sta komentirala izvolitev novega vodstva v ŮVP tudi dunajska lista „Kurir“ in „Die Presse“, trobila interesov avstrijskega velekapitala. Tako so pisali tudi časopisi ljudske stranke, ki so ustvarjali navidezno vtis, da je stranka vsa sporna vprašanja z izvolitvijo novega vodstva složno uredila.

Vendar je resnica precej drugačna. Takoj po izrednem partijskem kongresu se je oglasilo iz Zgornje Avstrije združenje delavcev in nameščencev (ŮAAB) in udrihalo po novem partijskem vodstvu. Taus sicer sam prihaja iz vrst ŮAAB-ja, vendar zgleda, da že od vsega začetka tej črni filiali delavcev in nameščencev Tausovo odkrito in brezpogojno prilizovanje industriji in velekapitalu ni bilo docela po godu. Sicer ne gre pre-cenjevati vloge ŮAAB-ja, saj kot podaljšana roka industrije v rokah velekapitala doslej uspešno izpolnjuje funkcijo pomirjevalca in nevtralizatorja delovnih ljudi. Vendar pa so potencialni konflikti znotraj stranke samo izraz njenega sestava po različnih interesnih skupinah, katerih prizadevanja se med seboj ne dajo uskla-jati. Interesi delavstva, tudi tistega dela, ki je organiziran v ŮAAB-ju

so pač objektivno nasprotni profitar-skim interesom velekapitala.

Vse to „nt“ seveda še nikoli ni in najbrž tudi ne bo povedal, pač pa z mirno vestjo govori naprej v tonu tistih krogov, ki so najboljši zago-vorniki velekapitala. Takole pravi o novem vodstvu: „Taus in Busek sta oba strokovnjaka na gospodarskem področju in sodijo, da je to dobro znamenje pri rastočih gospodarskih težavah v državi“. Za koga pa sta Taus in Busek strokovnjaka? Kdo in s kom „nt“ trdi, „da je to dobro...“? Sam odgovora ne daje, kar od nje-gove politične strategije ni mogoče pričakovati. Zaradi nenačelnega po-ročanja, prikrivanja dejstev, ki jih zaradi objektivnosti ni mogoče pre-iti. Zato nekaj misli k novoizvoljene-mu vodstvu v ŮVP.

S Tausom in Busekom si je ŮVP izbrala dva menežerja velekapitala, ki nista samo popolnoma prevzela Schleizerjev „politični testament“, ampak sta ga v dovršeni obliki tudi predstavila javnosti. Nov veter pri-haja namreč od industrije, ki spričo vedno večjih gospodarskih težav išče kooperacije, in to z vsemi meščanskimi strankami. Na političnem področju naj bi se kooperacija ures-ničila po 5. oktobru v takimenovani koncentracijski vladi, in skupni vla-di med ŮVP, FPÖ in SPÖ. Lahko si predstavljamo, kako bodo predstavi-niki vseh treh strank še bolj kot do-

slej v okviru „socialnega partnerstva“ barantali za zaprtimi vrati bodisi v obliki uradnih ali neuradnih sporazu-mov. Taus gre celo tako daleč, da opravičuje prikrto meščansko baran-tanje s kontrolno funkcijo parlamen-ta, le to pa hkrati osporava „spričo kompliciranih oblik ekonomske struk-ture“. Ali v navadnih besedah pove-dano: če bodo zahtevali interesi mo-nopolov v imenu profita odpravo nekaterih demokratičnih kontrolnih možnosti, bo to treba uresničevati po-stopoma, tako da se bodo zoževanja demokratičnih pravic prizade-ti — delovno ljudstvo — čim manj zave-dali. Tausove grožnje, da parlament že danes ni več v stanju, da bi „iz-vajal kontrolne funkcije“ nad rasto-čimi gospodarskimi problemi, ne po-menijo nič drugega kot prvi korak v smeri odpravljanja demokratičnih dosežkov v državi.

Novo strankino vodstvo je pred-ložilo tudi še posebne „recepte“ za sanacijo gospodarstva, seveda takšne, ki zagotavljajo velekapitalu izhod iz krize, ki jo je sam povzročil. Gospo-darstvu v zasebnih rokah naj poma-ga država; njo samo pa bo po mne-nju Tausa možno sanirati z zamrz-njevanjem mezd in cen, o čemer bodo morali sklepati „socialni partnerji“ v neustavnih institucijah, torej izven parlamenta. Novi predlogi za zmrz-njevanje mezd in cen, kakor si ga trenutno predstavlja novo vodstvo ŮVP, bi dejansko uničili zadnje upe delovnih ljudi po zvišanju mezdnih dohodkov in po stabilizaciji cen.

Torej postaja očitno, da so si Tausa in Buseka izbrali za to, da bo-sta velekapitalu ob žuljih delovnega ljudstva izboljšala gospodarske kori-sti. „Da je to dobro znamenje pri rastočih gospodarskih težavah,“ („nt“), sodijo tisti, ki so Tausa iz-brali za predsednika stranke in ravn-o te kroge „nt“ citira v svojem po-ročilu. Trobi torej v isti rog kot ŮVP, industrija in velekapital.

Ali vezi z ŮVP pri tedniku še ni-so zastarele? Mogoče jih skušajo vsaj nekateri po raznih neuspehih znova obnoviti? Da je ŮVP bila že vedno ena izmed tistih, ki ni zoževala samo demokracije nasploh, ampak v poseb-nem teptala tudi naše nacionalne pravice, tednikarje ne moti. Nasprot-no: zgleda, da vsaj na tiho sugerirajo pripadnikom slovenske narodne skup-nosti, kako se naj odločajo pri nasled-njih državnoborskih volitvah.

-op

Skupna prireditev za turiste v Žitari vasi

Slovensko prosvetno društvo „Tr-ta“ v Žitari vasi ima v letu vsaj eno prireditev tudi v času turistične sezone. Preteklo nedeljo je vabilo z dvojezičnimi letaki k Rutarju v Ži-tari vasi. Vabilu SPD „Trta“ se je odzvalo veliko število obiskoval-cev, zlasti turistov, katerim je prire-ditev bila namenjena. Tokrat je SPD „Trta“ k sodelovanju povabilo tudi Männergesangsverein Sitters-dorf — Žitara vas in kot je že tradi-cija — mešani pevski zbor in trio Korotan SPD „Danica“ iz Št. Vida

nosov med obema narodoma v de-želi. Pri tem so nam pač preblizu izjave žitajrskega župana in drugih ljudi, ki so v času zloglasnih po-gromov na dvojezične napise zatr-jevali, da je Žitara vas „čista“ in da ne potrebuje slovenskih oz. dvo-jezičnih krajevnih napisov. Še en-krat naj bo naglašeno, da je prire-ditev bila pozitivna. Povedano pa naj bo tudi, da je vabilo prišlo s slovenske strani. Naši pevski zbori pa vedno spet izpričujejo svoje spoštovanje do kulture večinskega naroda, saj ob takih priložnostih pojejo tudi nemške pesmi. Žitajrski MGv preteklo nedeljo te priprav-ljenosti še ni pokazal. Vendar upa-mo, da se bo to ob drugi priložno-sti le zgodilo, kajti to so predvsem pogrešali nemški turisti, ki miroljub-

ČESTITAMO

Prejšnji teden je koroški deželni glavar Wagner podelil raznim ko-roškim osebnostim častna odličja in dekrete. Tako je bilčovski župan in bivši deželni poslanec Hanzi Ogris prejel dekret o podelitvi zla-tega častnega odličja za zasluge za Avstrijo.

K temu visokemu priznanju Han-ziju Ogrisu iskreno čestitamo.

v Podjuni. Na prireditvi pa je se-veda sodelovalo tudi moški zbor do-mačega društva v Žitari vasi.

Prireditve SPD „Trta“ je povsem uspela in pri občinstvu zapustila dober vtis. V imenu prireditelja je občinstvo pozdravil Stanko Wa-kounig, ki je med številnimi gosti pozdravil tudi žitajrskega župana Posoda in župnika Nagela. Stanko Wakounig je imel tudi v skrbi na-povedovanje posameznih točk in je le-to opravil v obeh deželnih jezikih na dostojni ravni. Kot nenapo-vedan govornik je nastopil dr. Smolnig, ki je med drugim dejal, da je MGv, ko je prejel vabilo k sodelovanju, soglasno sklenil, da se bo vabilu odzval. Tu ne bomo ko-mentirali okolišnosti, kako je do so-delovanja prišlo. Na vsak način je tako sodelovanje spodbudno in gotovo doprinaša k izboljšanju od-

Slovensko prosvetno društvo „Trta“ v Žitari vasi vabi na

KULTURNI VEČER

v nedeljo 17. avgusta ob 20. uri pri Šternu v Št. Lipšu.

Sodelujejo: Moški zbor SPD „Trta“, ženski oktet SPD „Obir“ iz Obirskega, „Martinovi fantje“ iz Radlj.

K številni udeležbi vabi odbor

ne navade slovenskih prosvetašev doživljajo iz leta v leto.

Prireditve je bila vendarle poziti-vna in morda korak k zblizanju med občani obeh jezikov v žitajr-ski občini. Zbore na prireditvi so vo-dili Stanko Topar (MGV Sittersdorf), Hanzej Kežar (Trio in zbor SPD „Da-nica“ v Šentvidu) in Jozef Starc (zbor SPD „Trta“, Žitara vas). Vsi nastopajoči so svoje točke izvedli na visoki kulturni ravni.

Betonska pregrada v Malti raste

Avstrijske dravske elektrarne predstavljajo v okviru celovškega les-nega sejma njihov največji gradbeni projekt — elektrarno v dolini Malte. Le-ta bo največja v Avstriji. Če bo šlo vse po sreči, bo začela obratovati leta 1978. Njena zmogljivost bo znašala 891 megavatov. Nova elektrarna Malta bo ena najproduktivnejših elektrarn v Avstriji, saj bo proizvajala 2 in pol krat toliko energije kot elektrarna v Kaprunu. Cena tega ogrom-nega projekta bo znašala 8,9 milijarde šilingov.

Najmonumentalnejša zgradba bo stala v Kölnbreinu (glej sliko!). Tam bodo zgradili 200 m visoko betonsko pregrado (jez), ki bo najvišja v Avstriji in peta najvišja na svetu.

Gradnja elektrarn je vsekakor poseg v naravo. Vendar pa je treba vedeti, da je električna energija življenjsko važen gospodarski faktor, brez katere si danes ne moremo predstavljati napredka. Pri tem pa so vodne elektrarne še najbolj čisti in najvarnejši proizvajalci energije.

Podjerberk - Škofiče

V soboto 26. julija smo spremili k zadnjemu počitku na škofiško pokopališče Marico Miškulnik iz Podjerberka. Umrla je v celovski bol-nišnici, stara nad 80 let.

Miškulnikova mama je bila do-ma na južnem Štajerskem in ko je na Koroškem služila kot kuharica, je spoznala tudi svojega poznejšega mo-ža Jozefa Miškulnika iz Podjerber-ka. Po poroki sta se lotila gradnje hiše, kar je bilo za tiste čase pravi podvig in pa tudi trpljenje, saj je bilo treba vse narediti z golimi vo-kami. Pred več kot tridesetimi leti ji je umrl mož in tako je zadnja leta živela pri svojem vnuku.

Bila je zavedna Slovenka in to je prenesla tudi na svoje otroke, ki so vsi zvesti pripadniki slovenske na-

rodne skupnosti in navdušeni prosvetni delavci. Ni je bilo slovenske prireditve, na kateri ne bi bila prisot-na. Po naravi je bila skromna, zado-voljna in vedno pripravljena poma-gati v sili. Kako je bila priljubljena, prepričljivo dokazuje njen pogreb, kjer so številni pogrebci od blizu in daleč obrobili njeno zadnje počiva-lišče.

Pogrebni obred je opravil domači župnik duhovni svetnik Alojz Na-drav. Od pokojnice so se poslovili domači pevci SPD „Edinosti“, ki so ji v slovo zapeli pretresljivo podane pesmi žalostinke.

Miškulnikovo mamo bomo ohrani-li v lepem spominu, sinovoma in hčerki ter vnukom izrekamo globoko sožalje.

Po poteh poti prijateljstva

Kaj plača kmet pri zdravniku?

Zgornja dolina Malte je bila pred nedavnim zelo redko obiskana. Le domačini, ki imajo tam svojo živino ali pa navdušeni planinci so prišli v ta čudovit gorski svet na južni strani Visokih Tur, katerim kraljuje njih kraljica, 3362 m visoka Hochalmspitze, ki se ponaša tudi z drugim največjim ledenikom v Avstriji — Grofjendkees. Poleg drugih tritisočakov, med katerimi je tudi 3076 m visoki Hafner, ki zapira dolino proti vzhodu, je posebnost te doline cela vrsta prelepih slapov, ki padajo tudi daleč nad sto metrov globoko v dolino Malte, za kar ima le-ta tudi svoj vzdevek „dolina šumečih slapov“. Ledeniški potok Malta, ki ga napajajo čudoviti bučeči slapovi in potočki, se hitro spremeni v pravo reko, ki se v Gmündu, slovensko Savodnjah, zlije v bolj ponižno Lieser. Eden največjih slapov doline Malte je vsekakor slap Melnik, katerega vodovje pade celo 180 m globoko v dolino. Lepo slovensko ime slapa spominja na nekdanje slovensko avtohtono prebivalstvo v tej dolini.

Danes je zgornji del Malte vse prej kot samotna dolina. Kjer je bila pred par leti samo še vozna pot za konjsko vprego, se danes vije sodobno zgrajena asfaltirana cesta, ki doseže 1900 m višine. Tam namreč gradijo ogromno betonsko

pregrado, za katero bo nastalo mogočno jezero, katerega voda bo gnala celo vrsto elektrarn. Danes je v tej dolini zelo živahno, saj stalno hrumijo težko natovorjena vozila, ki dobavljajo gradbeni material za gradnjo te ogromne pregrade.

V to dolino smo se pred nedavnim peljali slovenski planinci z namenom, da se povzpnejo na Hafner, katerega vrh spada v družino poti prijateljstva. Kot lansko leto, tako smo imeli tudi letos smolo, da nismo dosegli cilja; par sto metrov pod vrhom nas je zavrnil ledeno mrzli veter in sneg, lansko leto pa smo se že v dolini morali obrniti, ker je začelo deževati. Čeprav nismo dosegli cilja, pa je bil izlet zelo zanimiv in poučen. Do planinske postojanke Gmünderhütte, smo se pripeljali z avtomobili. Tam pa smo bili neprijetno presenečeni, ker je bila direktna pot od Gmünderce do Kattowitzhütte, kjer smo hoteli prenočevati, zaprta oz. prepovedana. Morali smo narediti velik ovinek, tako da smo šele pod planino Ob. Mooralm (1800 m) dosegli pravo markirano pot, ki nas je preko več sto metrov strmega terena, preko katerega vodijo številne serpentine, ki so nas sicer premočene, vendar zdrave in čile privedle v

prijazno Kattowitzhütte (2319 m). Predno je zašlo sonce se je vreme v toliko popravilo, da smo lahko občudovali razgled proti kraljici Vzhodnih Tur — mogočni Hochalmspitze. Naš cilj Hafner pa je bil stalno v megli. Prijazna oskrbnica nas je „potrošala“, da bo drug dan lepo vreme. Za prenočišče se nismo mnogo menili, saj je bila kočica skoro prazna, toda tudi tu smo se všteli in z nami vred tudi oskrbnica, ki ni več računala, da bo prišlo tistih 32 Italijanov, ki so naročili sobe oziroma ležišča. Večina naših planincev je spalo na tleh. Ponoči je tulil veter in še deževalo je povrh. Zgodaj zjutraj je nehalo deževati. To nam je dajalo upanje, da se bo vreme le zboljšalo. Polni upanja, smo se prvi podali na pot. Ko smo prišli nekoliko višje, je začelo spet pošteno pihati vmes pa je snežilo. Kljub temu smo trdovratno nadaljevali pot, naša skupina pa se je vedno bolj redčila. Ko pa smo dosegli zahodni greben, je pa tudi nas minila borbenost, saj sta nas ledeni severni veter pomešan s snegom in ledene skale dokončno poučili, da smo se vrnili. V koči smo se pošteno okrepčali in se nato kljub „porazu“ tolažili s slavnim stari izrekom: „gora ni nora, nor je, kdor gre nepremišljeno gor“.

Po dolgotrajnih pogajanjih sta pred nedavnim tudi koroška zdravniška zbornica in Kmečka bolniška blagajna podpisali splošno pogodbo o zdravstveni oskrbi koroškega kmečkega prebivalstva.

Koroški zdravniki bodo to pogodbo rade volje podpisali, saj so novodogovorjene tarife večinoma znatno višje od dosedanjih, kar predstavlja očitno koncesijo napram pretiranim zahtevam zdravniške zbornice. Kot že doslej morajo pacienti stroške za zdravljenje nositi sami. 80 odstotkov zdravniškega honorarja povrne kmečka bolniška blagajna zavarovancu, potem ko je le-ta predložil blagajni zdravnikov račun. Kako visoki so torej v pogodbi določeni honorarji (Honorarsätze)? Koliko mora kmečki zavarovanec plačati iz lastnega žepa?

V primeru, da se zdravnik drži starih, to je nižjih cen, povrne kmečka bolniška blagajna le 80 % dejansko plačanega honorarja. Ako pa bi zdravnik ne podpisal pogodbe, sme zahtevati od svojih pacientov poljubno visoke honorarje. V takem slučaju — torej če je zdrav-

nikov honorar višji od v pogodbi predvidenega — pa blagajna vrne kljub temu le 80 odstotkov v pogodbi določenega honorarja.

Vsota, ki jo mora kmet sam plačati je pod pogoji lahko precej visoka. Tako mora n. pr. kmečki zavarovanec plačati kar celih 138 šil. za nočni bolniški obisk, ako mora zdravnik prevoziti deset kilometrov do bolnika. Poleg tega je treba upoštevati še to, da prispevki kmetov ne odvisijo od dohodkov posameznika, temveč od davčne vrednosti (Einheitswert) kmečkih zemljišč in se letno povečajo za približno deset odstotkov. Za lastnike uradnih potrdil (Amtsbescheinigung) v smislu zakona za oskrbo vojnih žrtev (Opferfürsorgegesetz, OFG, 23. Novelle), ki so zavarovani pri kmečki bolniški blagajni je še posebej pomembno, da jim odslej naprej ni treba več plačevati samopriskvke in da bolniška blagajna odslej naprej nosi vse zdravniške stroške (kakor pri Pokrajinski bolniški blagajni — Gebietskrankenkasse!).

Iz spodnje tabele so razvidne cene za razne zdravniške ordinacije.

Avstrija v letošnjem turizmu vodilna v Evropi

Pred nedavnim smo poročali o stanju koroškega turizma v mesecu maju. Pri tem smo ugotovili, da bo letošnja sezona vsekakor uspešnejša od lanske. Tudi v zveznem merilu je Avstrija beležila v prvem polletju rekordne rezultate. Podatki o številu prenočnin v prvem polletju so pokazali sledeče rezultate: število nočnin se je v primerjavi z lanskim polletjem zvišalo za 10,1 % na skupno 38,8 milijona nočitev. Pri tem se je število nočitev pri domačih gostih zvišalo za 4,2 % na 11,1 in število inozemskih gostov za 12,7 % na 27,6 milijona. O tem je pred nedavnim poročal trgovski minister dr. Staribacher na tiskovni konferenci na Dunaju. Dejal je, da so izgledi za jesen tudi dobri, to dokazujejo razna poizvedovanja in številne prijave za posezonski turizem. V zimskem turizmu pa je Avstrija itak vodilna, ker skoraj nima konkurence. Njena gorata lega s čudovitimi smučišči in številnimi vlečnicami ji daje to prednost.

Devizni dohodki iz tujkega prometa so se v prvih petih mesecih letošnjega leta (polletni podatki še niso zbrani) zvišali napram lanskemu letu v istem obdobju za 20 % na 15,5 milijarde šilingov, devizni izdatki pa na 7,1 milijarde šilingov ali za 4 %. Devizni saldo torej znaša 8,1 milijarde, kar je v primerjavi z lanskim le-

tom prirastek za 39 %.

Glede rezultatov v mesecu juniju je dejal minister, se je število nočitev zvišalo za 2 %, kar je ugodnejše, kot so to pričakovali. Pri tem je treba upoštevati, da v letošnjem juniju ni bilo niti enega praznika, nasprotno pa jih je bilo v mesecu maju celo vrsto. Iz podatkov je razvidno, da se je število nočitev turistov iz ZRN zvišalo za 2 %, nizozemskih turistov pa kar za 20 %. Medtem ko število nočitev gostov iz ZDA še naprej pada, se je število angleških gostov začelo dvigati.

Minister je menil, da so dokončno prebrodili lanske leto mizerijo v avstrijskem turizmu in da je Avstrija lahko ponosna, da je sedaj na področju turizma nadkralila vse druge dežele, ki se prav gotovo ne morejo pohvaliti s podobnimi uspehi kot Avstrija.

Iz podatkov statističnega urada smo zvedeli, da je bila turistična bera v mesecu juniju na Koroškem zelo dobra, saj so v obrtnih in privatnih gostiščih našli 1,595.631 prenočitev, to je za 133.012 oziroma za 9,1 odstotka več kot lansko leto v istem mesecu. Če pa prištejemo še druga prenočišča — v apartmajih, kampingih in drugih kvartirjih — potem dosežemo celo 1,927.704 nočnin, kar odgovarja prirastku 12,3 %.

storitev	račun zdravnika	blagajna vrne	samopri- spevek
SPLOŠNI ZDRAVNIK			
ordinacija	80.—	64.—	16.—
ob nedeljah in praznikih	120.—	96.—	24.—
ponoči	160.—	128.—	32.—
ordinacija z natančno preiskavo	120.—	96.—	24.—
ob nedeljah in praznikih	160.—	128.—	32.—
ponoči	200.—	160.—	40.—
obisk bolnika	125.—	100.—	25.—
ob nedeljah in praznikih	220.—	176.—	44.—
ponoči	300.—	240.—	60.—
obisk bolnika z natančno preiskavo	165.—	132.—	33.—
ob nedeljah in praznikih	260.—	208.—	52.—
ponoči	340.—	272.—	68.—
dvojni kilometer	11.50	9.20	2.30
ponoči	17.50	14.—	3.50
SPECIALIST			
ordinacija	90.—	72.—	18.—
z natančno preiskavo	150.—	120.—	30.—
obisk bolnika podnevi	135.—	108.—	27.—
z natančno preiskavo	195.—	156.—	39.—

JOSIP JURČIČ

Domen

1
HLAPEC IN GOSPODAR

Ako si starega Oralka vprašal: „Kdaj so bili Turki nazadnje v deželi?“ ti je odgovoril: „Tačas, ko jih je bil tisti Domen pripeljal — bog mu grehe odpusti!“ In če si mu bil siten in si dalje popraševal: „Vi, oče Oralkov, kdaj pa je bilo to?“ je odgovoril stari, zgubani in sključeni možiček vselej: „I, kaj meniš, to je že davno. Ko sem ljaz pastirčeval in še bos hodil — tega je že obilo, dve manj kot sedemdeset — tačas se je bil rajnki Habjan, starega oče, drugič oženil. Domen pa je bil Turke prignat, ko je Habjan ravno v zibelki ležal; le sešete, koliko let je že tega.“ Pri taki priliki je imel Oralko navado pipico iz ust sneti, strkati jo ob noht pri palcu, stisniti ji med kolena in počasi in na dolgo praviti o Domnu ali, kakor se to ime v litanijah bere, o „Damijanu“. Ko bi imel tako pamet, da bi si bil mogel Oralkovo povest do besede zapomniti, bi jo bil rad častitim bralcem po starčevem jeziku povedal; a ker sem si jo le po obsežku v spominu ohranil, jo hočem s svojo besedo priobčiti.

Neka deklica v vasi (ime nič ne de) je bila tako srečna da je v deveto vas zaslovela zavoljo svoje brhkosti. Ali ni je sreče brez nesreče, tako je tudi ona imela svoje križe in težave: manjkalo ji je prosvetnega premoženja. Ta napaka je edino kazila, da je niso šteli za najlepšo in da se snubač le ni hotel ter ni hotel prikazati. Kjer pa je že ena nesreča, se ugnezdijo le prerada še druga, včasih se-

demkrat hujša od prve. Tako se je tudi naši ubogi deklici primerilo, da ji je, že ko je mladostna lepota slovo jemala, deviška nedolžnost splavala po vodi in prišel na svet majhen posiljenček, ki so ga krstili za Domna, ker je ravno na Kozma in Damijana dan beli svet zagledal. Mlada mati, preganjana in psovana, ni vedela, kam z malim črvikom, ki se ni bil drugega zadolžil, kakor da se je roditi predznil, in ki ga vendar nihče ni hotel pod streho.

V tej revni se je usmili Jurec, nič napačen mož, in vzame dete za rejnca. Imel je potem dečka skoraj kakor za svojega. Ko je dorastel, mu je bil hlapec in na pol gospodar. Tudi njegovi materi je dal kočo na koncu vasi, ko se je postarala, da ji ni bilo več delati kakor dekli.

Domen je bil čvrst mladenič, za moč vsakemu v okolici kos. Imel je baje posebno lepe, črne oči, sicer pa ničesar drugega, česar iščejo ljudje, zlasti deklič, na človeku, da reko potem: lep je. Vendar svet je poreden, kar je Adam ljabolko odkrnil. Tako so tudi nekateri govorili, da ni nihče tako svetlega pogleda kakor Domen, ako ga kdo ujezi. Tega pa ni vsak trdil, ker ga ni bilo lahko videti v jezi. Bil je tiha, dobra duša, malo besed mu je šlo čez zobe, nikoli nobena nepotrebna. Eni, posebno stari ljudje, so ga hvalili, da je moder, eni pa so odkimovali, rekli: „Jaz ne zaupam veliko temu človeku, tiha voda jezove podira, pravi star pregovor.“ Zopet drugi so dejali: „Taki ljudje so najboljši, ako se obrnejo k dobremu, največji hudodelci pa, ako se k hudobi nagno.“

Jurec je imel tudi osemnajst let staro hčer Anko. Oralko je trdil, da ni bilo otrove dekle, v fari, in ne popred in ga ne bo pozneje, kakor je bila Jurčeva Anka. Jurcu se je v srce dobro zdelo, da bo dobil zeta, kakršnega nihče v vasi. „Čedna deklica,“ je mislil včas na samem, „in pa če še ni čisto gola in brez pelic, taka se že lepo odpravi od hiše ali pa kaj čednega k hiši dobi.“ Pretekli

predpust je že menil, da dobode zeta, kajti poprašal je bil za deklico mladenič, bogat in malo in dasti ne grd. Gospodar bi se ga ne bil branil, a hči je imela neke muhe; precej pri prvi besedi si je snubca odpodila, rekši: „Ne morem.“ Jurcu to ni bilo pogodu, tem bolj, ker mu ni vedela povedati vzroka. „Zakaj ga nečeš?“ je godrnjal, „bogati je, lep je, premlad ni ne on ne ti; jaz torej ne vem in ne vidim, zakaj bi se tak ženin odganjal. Pa delaj, kakor hočeš, to ti povem, če boš trmo imela, trmo boš dobila v zakon.“ Zatem se je Jurec jezno držal nekaj dni. Znotraj pa ga je grizlo: „Kaj, ko bi se ji kaj mlelo v glavi, kar ne gre v mojo vrečo!“

Ljudje so si šepetali skrivaj vzrok, zakaj Anka ženina ni marala. Vsi so bili skrajnih enih misli, da ravna nespametno; gotovega pa ni nihče nič vedel, zakaj, ako so tovarišice Anke same poprašale, je li res ali ne, kar se govori, je bila vselej huda in je odgovorila: „Jaz ne vem, kaj sem komu storila, da ravno mene ne puste jeziki pri miru.“

Zunaj je tema ležala vrhu gostega snega. Mraz je bilo, da se je vse umikalo v gorke izbe. Živega človeka ni bilo na vasi, le tu pa tam je rojil in lajal kak pes z ogla na ogel, zvest varuh gospodarjevega domovja in svoje lastne pasje lope za hlevom. Tu in tam so se bile ženske že usedle za brečiči kolovrat, stare matere za peč. Konec vasi v Jurčevi hiši so tudi sedeli vsa družina, od gospodarja do pastirja, okrog velikega omizja pri kmečki večerji. Gospodar je bil danes slabo pri volji. Z jezo je rezal kruh, nikogar ni nič vprašal, nič odgovarjal; čelo pa se mu je vedno grbančilo in obrvi so mu zlezle vkup. Ko so hlapci in dekle videli, da mu nekaj ni povšeči, so vsi molčali, celo hči ni znila besede. „Kaj mu je neki?“ sta ugibala hlapca, „v koprivah se menda ni opekli, saj je sneg.“

Po večerji pa reče Jurec družini: „Nocoj ne boste pre-

Otroci in sanje

Deček v starosti dveh let se premetava v svoji postelji. Stiska pesti, včasih zakriči. Ko stopi njegova mati v sobo, da bi ga pomirila, ga najde vsega prepotenega, bledega in trepetajočega kot po kakšnem hudem spancu.

Zakaj se deček, ki je podnevi tako pogumen in glasen, tako pravi njegova mati, prebujati sredi noči ves prestrašen? Zakaj noče deklica, ki je v vrtcu tako živahen otrok, zaspiti zvečer brez prižgane luči v sobi? Zakaj boče otrok šestih let imeti ponoči, ko spi, odprta vrata svoje sobe, da bi ga mati in oče slišala, ko ju bo klical?

Pogostni so takšni problemi v otroških letih. Prav je, da se zavoljo njih starši zamislijo.

Otrok, ki se ponoči boji česar koli, je občutljiv in inteligenten. Tak otrok šele odkriva svet okrog sebe. Dogodki, na katere smo se mi starejši že navadili in jih niti ne opazimo, so za otroka nekaj neprijetnega, grozljivega, zastrašujočega. Otrok se zanima za vse, hkrati pa vse pušča v njem sledi: če kakšen drug otrok joče, če pes laja, če pride sosed na obisk. Otroku vse to natančno dojemajo, v spanju pa se dnevne podobe v najrazličnejših oblikah ponovno prikazujejo v otrokovi podzavesti.

Deklica se, na primer boji črne barve. Ko je bila še manjša, so ji grozili, da jo bodo zaprli v temno sobo, če ne bo pridna. Zato se danes boji mraka.

„Črno je za poredneže,“ pravi.

Deček Marko spi nemirno, ker se njegova oče in mati pogosto prepirata. Marko ju je že neshetokrat slišal. Oče je začel pozneje prihajati domov, mati pa nenehno joče.

„Torej domače razmere ne dajejo otroku varnosti,“ pravi psihater. „Otrok je umetnik v tem, da zna dojeti še tako malo zaznanih stvari iz odnosa svojih staršev. Če razmere v družini niso urejene, je ogrožena njegova varnost.“

So starši, ki so nenehno nespokojni: očetje se pritožujejo zavoljo najmanjše bolečine, matere pa kot kokle čuvajo dom in svojo družino. Torej obstaja svet, ki se ga mati in oče bojita. Ne zaspi, da se v spanju ne bi zgodilo kaj hudega!

Kaj je treba storiti, ko vidimo, da je otroka ponoči strah? Predvsem ga je treba obdati s pozornostjo in varnostjo. V osmih od desetih primerov ni ta strah nič drugega kot normalno obdobje v duševnem razvoju našega otroka. Treba je znati premagati — blago, toda vztrajno — prizadevanje otroka, da spremeni posteljo in pride k staršem spat. Lahko ga tudi počasi navadimo na temo v sobi, v kateri spi: sprva naj bo prižgana samo majhna luč, ki jo bomo ugasnili, ko bo otrok zaspal. Tako se bo navadil, da bo spal v temi.

Ne smemo pa otroka za vsako ceno siliti v poslušnost in temo. Mračen prostor, v katerega — tako mu obljubljam — ga nameravamo zapreti, ali pa volčja jama sta zastarela arzenala naših babic. Otroci, ki so kot nežna bilka. Mi se smejemo, ko pripovedujemo o strašilih in zvereh, ki napadajo otroke, ne vemo pa, s kakšno resnostjo poslušajo otroke vse to in kako resno dojemajo to naše neumestno pripovedovanje.

Niso redki primeri, ko se zdi otrokom, ki se

Od kod je naše sadje

Jabolk in hrušk, kakor jih že dolgo poznamo in uživamo, ni bilo vedno v naših krajih. Marsikatera vrsta našega sadja ima prav čudno zgodovino. Predzgodovinski človek sploh ni poznal sadnega drevja. Človek je bil najprej lovec, potem nomad, nato poljedelec in šele zatem je začel gojiti sadna drevesa.

Zibelka in domovina sadjarstva je Orient s svojim toplim podnebjem. Z Orienta so prenesli razne sadne vrste v Evropo.

Stari Grki so gojili jabolka, hruške, kutne, češnje in češplje. Marelico in breskvo so šele kasneje prinesli z Orienta. Grški zdravnik Hipokrates, ki je živel okrog 400 pred n. št. je odkril umetnost cepljenja.

Ko so stari Rimljani prodrli v vzhodne dežele, so našli razvito sadjarstvo posebno v Siriji. Njihov vojskovodja Lukullus (64 l. pr. n. št.) je dal prenesti v Italijo marelico, breskvo in češnjo. Italijo, ki je bila prej gozdната dežela samo z divjimi drevesi, so v prvem stoletju pr. n. št. zasadili s raznovrstnim sadnim drevjem, tako da je bila en sam sadni vrt, kakor nam poroča Verro. — Umetnost cepljenja, ki so se je naučili pri Grkih, so močno izpopolnili in jo prenesli čez Alpe v Francijo, Španijo in naše kraje.

S propadom rimske civilizacije in z zmago barbarstva je trpelo tudi sadjarstvo. Gojiti

so ga začeli v srednjem veku spet samostani. Šele kasneje je sadjarstvo prišlo iz samostanskih rok tudi med navadne ljudi.

Posebno je vzcvetelo sadjarstvo sredi 19. stoletja (pri nas še kasneje). Prednjačili so Francozi, ki so na prvem mestu še danes. Ti so do viška izpopolnili umetnost plemenitenja posameznih sort in ustvarjanja novih s cepljenjem. Cepljenje doseže najboljši uspeh, če se cepijo sorodne vrste druga na drugo (jablane z jablano), redko pa uspe križanje različnih vrst (npr. hruške s kutino) ali različnih družin. Namen tega plemenitenja je, da se razmnože razne kulture, ki se s sejanjem ne dajo tako množiti, da bi ohranile najboljše sorto.

Po tem splošnem zgodovinskem pregledu naj podamo rodovnike nekaterih vrst.

Jablana, ki raste kot divja lesnika, ni prvotno rastla v Evropi, temveč so jo kot tako prinesli iz zahodne Azije v Malo Azijo, od koder so jo Grki prenesli v svojo deželo in od njih so jo prevzeli Rimljani, ki so s cepljenjem vzgojili 600 sort jabolk.

Hruška izvira tudi iz zahodne Azije. Do današnje hruške je prišlo iz križanja orientalske hruške s srčkastimi listi in perzijske hruške, ki sta se potem križali z divjo drobnico, kakor jo poznamo mi še danes. Prvotna hruška je imela v sebi koščico in prav malo mesa. To vidimo še pri današnjih slabih sortah hrušk: če jo prerežemo, vidimo, da ima okrog jedra kot kamen trda zrna, ki so preostanek prvotne hruške. Čim plemenitejša je hruška, tem manj ima teh zrn in tem mehkejša in sočnejša je. Tudi hruška se da oplemenititi samo s cepljenjem. To se vidi iz tega, da zrastejo drevesa samo z manj vrednimi sadeži, ako se hruška sama zaseje.

Kufina izvira iz gozdov severne Perzije pri Kaspiškem morju. Od tam so jo prinesli na grške otoke in kasneje so jo Rimljani razširili po Evropi.

Češnjo je prinesel rimski vojskovodja Lucullus iz mesta Kerasos ob južni obali Črnega morja. Že v 120 letih je prodrla ta češnja do Velike Britanije.

Sliva in **češplja** sta otroka zmernega pasu, razširili pa sta se tudi daleč proti severu. Obe sta z Orienta, sliva od Kaspiškega morja, češplja za s Kavkaza.

Breskev in **marelica** sta doma v notranji Aziji, in sicer marelica v vzhodnem Turkestanu in južni Mandžuriji, breskev pa v srednji Kitajski.

Tudi **oreh** in **kostanj** sta našla pot do naših krajev iz Azije čez Makedonijo, Tesalijo in Grčijo.

Vinska trta ima svojo prvotno domovino na Kavkazu, kjer divja trta posebno bujno uspeva. Gojitev vinske trte so Armenci prinesli v 4. tisočletju pr. n. št. v Babilonijo, Sirijo in Palestino. Feničani so seznanili z vinogradništvom Grke in ti Rimljane. Rimski cesar Probus (276—282) je dal zasaditi boljše trte tudi ob Renu in Moseli. Od tam se je razširilo vinogradništvo tudi v srednjo Nemčijo in Podonavje.

Poskusite!

SMETANOVA JUHA

Iz 4 kg maščobe in 4 kg moke naredimo svetlo prežganje, ga zalijemo z vodo, osolimo in popramo s papirko. Ko juha nekaj časa vre, ji dodamo drobno sesekljane peteršilja in kislo smetano in vse skupaj še enkrat prevremo. Juho ponudimo s opečenim kruhom.

ITALIJANSKI ROASTBEEF

3/4 kg mesa na hitro operemo in pobremo iz njega kosti, nakar ga dobro potolčemo, osolimo in popramo ter ga pretaknemo s 5 kg slanina. Na razbeljenem olju nekoliko oprazimo malo česna in zelenega peteršilja. Potem operemo 1 kg paradižnikov, razpolovimo sadeže in z mesom vred dušimo pokrito najmanj dve uri, dokler meso ne postane mehko in dokler se paradižniki ne razpuste. K tej pečeni ponudimo dušen riž, makarone ali žgance.

Svetloba je za kvarjenje masti nevarnejša od zraka

Ob vsakem zakolu prašiča ima gospodinja veliko skrb, da bo mast okusna in da jo bo ohranila do nove sezone. Mnogim se to posreči, drugim pa zopeš ne. In ti drugi pogosto sprašujejo, če se da žaltava mast še popraviti. Tu smo brez moči, ker so se kemično spremenile njene sestavine.

Lahko pa žarkost ali žaltavost preprečimo, če z zalogo masti pravilno ravnamo. Povzročata jo zrak oziroma kisik v njem in svetloba. Kateri izmed njiju je nevarnejši? Tudi to so ugotovili! Svežo svinjsko mast so postavili v hladen prostor in je niso zaščitili pred dnevnim svetlobom. Drugo posodo pa so dali v temen prostor, torej v temno in hladno shrambo. Maščoba, ki je bila na svetlem, je postala že po 75 do 90 dneh žarka. Maščoba v temni shrambi pa je ostala še po 120 dneh iste kakovosti kot jo je imela spočetka. Te poskuse so ponavljali in so vedno prišli do istih zaključkov: svetloba je za razkroj masti nevarnejša kot zrak.

Če to vemo, potem lahko presodimo, v kakšnih razmerah hranimo svoje zaloge. In kaj lahko pričakujemo? Če imamo mast na svetlem, jo čimprej preselimo v temen prostor, če ga nimamo, jo drugače zavarujemo pred svetlobo. Ker svetloba učinkuje tudi z vrha, jo pokrijemo s temnim, neprosojnim papirjem. Hranimo jo le v posodah, ki svetlobe ne prepuščajo. Stekleni kozarci niso primerni, ker je mast od vseh strani izpostavljena svetlobi. V sili si pomagamo, da kozarec zavijemo v temen papir. Sama shramba mora biti zračna in hladna.

Z žarkostjo pa mast lahko okužimo že takoj na začetku, če uporabljamo posodo, v kateri je bila žarka maščoba in je nismo povsem dobro umili. Včasih je to tudi nemogoče. Ostanke žarke masti npr. zalezejo v razpoke okrušenega emajla in jih ne moremo očistiti. Še več možnosti je v lesenih posodah, kjer se lesene površine prepogne z mastjo.

Drobni nasveti

■ Prerezana jabolka, ananas, hruške in podobno sadje hitro potemni. To boste preprečili, če kanete nanje nekaj kapljic limoninega soka, takoj ko ste jih prerezali.

■ Če nimate toliko časa, da bi postavili čebulo za pet minut v hladno vodo, jo namočite v mlačni vodi, preden jo sesekljate. Tako se obvarujete pred nadležnim solzenjem.

■ Madeže od sadja na lesenem pohištvu očistite z mešanico kuhinjske soli in olja. Vanjo namočite kosem vate in z njim podrgnite po madežu.

prebujajo ponoči, da jim nekdo grozi in jih zasleduje.

Če opazimo takšne znake pri našem otroku, se je treba zamisliti nad njimi: koliko smo zavoljo tega sami krivi? Če smo sami nemočni, je treba poiskati strokovnjaka — zdravnika ali vzgojitelja. Takšno redno nočno razburjenje lahko vpliva na spremembo značaja: otrok se prične bati, postane samotarski, strahu pa se ne znebi niti pozneje, ko že doraste. Takrat se ta strah zrcali v dejstvu, da tak človek ni zmožen sprejeti nobene zadolžitve in odgovornosti.

Ne smemo torej pozabiti na strah v mladosti, pa naj je videti še tako nedolžen. Razumevanje in nežna skrb staršev bosta pripomogla k temu, da bo otrok prebrodil vse težave.

dle, ve dekle, in ne bomo vkup molili, le pojdite spat; ti pa, Domen, ostani malo tukaj, da ti nekaj povem.”

Vsi se izmuznejo ven, toda neradi, ker je vsakega mikalo, kako bo gospodar govoril Domnu. Kaj mu bo povedal, to se jim je dozdevalo. „A kdo mu je jezik stegnil,“ so govorile dekle med seboj, „res, nekateri ljudje morajo klopotali! Meni se Anka smili.“ Hlapci pa so se pomuzovali Domnu, kakor bi mu hoteli reči: „Šent, za božji svet ne bi bil zdajle rad v tvoji koži!”

Zdajci je sedel Domen sam Jurcu nasproti za hrastovo mizo. Anka, ki ji je bil oče tudi namignil, naj počaka, je bila sedla v bolj temen kraj za vrata in plaho gledala očeta. Očetov obraz in morda lastna vest ji nista nič dobrega prerokovala. Nekoliko časa molče sloni stari Jurec na oglu in gleda po mizi. Naposled jame z ostro besedo:

„Domen, tvojo mater je vse preganjalo, nihče ji ni maral. Morala bi te bila v resi poroditi kakor divja, neumna žival in vihar bi ti bil boter in sova bi ti bila pesla pesem v zibelni na dežju. A jaz sem bil tisti, ki se je usmilil, da tebe in njo pod streho sprejel.”

„Že dostikrat ste mi pravili vi in mati moja,“ odgovori hlapec.

„Res sem ti jaz nekaterekrat pravil, pa vendar si nisi v glavo vtisnil. Kajti ne bi se bilo dogodilo to, kar slišim, da se je, ko ne bi bil pozabil, da si prišel brez očeta in brez pomoči v mojo hišo. Jaz sem ti iz usmiljenja dal streho, ko si se še hoditi učil; pri moji skledi si zajemal pozneje, od mojega hleba si rezal, ničesar nisem zapiral pred teboj.”

„To vem! Zakaj mi pravite to?” odgovori hlapec Domen nevoljen.

„Če si kdaj šel iz mojega doma, si vedel, da te čaka gotova večerja. Če si česa potreboval, vse sem ti kupil kakor svojemu sinu, ki mi ga je bog vzel — da bi ga ne

bil! In ko tvoja mati ni mogla več služiti, sem ji dal svojo kočjo, da osebenjkuje v njej. In od tebe nisem upal drugega, samo da mi boš hvaležen.”

„Kdo pa se je predznil reči, da nisem hvaležen!”

„Sedem cerkva govora o tvoji nehvaležnosti — in ti si me upaš vprašati, kdo je rekel! Zares, motil si me, a ne boš me dalje, vse vezi med nama so pretrgane; poišči si drugega, da te bo tako imel in da mu boš tako povračal!”

Čudno je bilo, kako je hlapec Domen sedel, s prekrižanima komolcema na mizo uprt, in srepo gledal starega gospodarja, ki mu je jeza rdila upalo lice.

„Katera je tista moja nehvaležnost, ki sedem cerkva govori o njej? Jaz ne vem nobene,“ reče hlapec.

„To je res! Tebi se ne zdi to nič, ako se hoče hči tistega moža zapeljati, ki ti je nadomestoval očeta, ki naj bi ga bil blisk zadel, kajti hudoben človek je moral biti, da se ni izdal in da si ga še tvoja mati ni upala imenovati, reval! — Zakaj se jokaš, deklina?” se obrne oče k hčeri.

„Zdaj šele vem in razumem, zakaj ti ni bilo po volji močiti se po mojem izbiranju; hčerka bi rada izbirala po svojem, rada precej prvega moža, bodi tak ali tak, pošten ali berač; to se ve, stari naj godrnja in govori, kar hoče, naj misli in meri, kakor že bodi! Ali ne bo veljalo tako, kakor se bo zgodilo v tvoji glavi; ne, dokler bo meziniec gibal na moji roki, le dobro me poslušaj!”

„Jaz nisem nikdar zinil nespodobne besede vaši hčeri,“ reče hlapec Domen. „Da sem jo pa rajši videl ko vsakega človeka na tem svetu, to je bilo zato, ker sem menil, da ni tako nemogoče, česar jaz želim in — če se ne motim — tudi ona. Jaz sem vam delal pridno, kakor bi bili moj oče, celo še bolj. Ne vem, kakov sin bi se bil bolj trudil množiti vaše bogastvo ko jaz. Poznate me dobro; je li potem tako nemogoče, da dovolite, in jaz in Anka bova srečna.”

„Kaj ti ne trešči v glavo, hlapče!” zagrmli stari. „Kaj še, jaz bi ti dajal hčer! Že res, ako psu ponudiš grizo kruha, te šavsne za roko. Kam človek zaide!” Rekiš, vslane stari mo! izza mize in čude se in godrnjaje gre dva pota od mize do vrat. „Domen, da ti povem naravnost, imel sem te rad, rajši ko vsakega hlapca, dokler si bil pameten, do nocojšnjega večera, ko mi je gospod Sova povedal, kako ljudje govore o moji hiši. Imel sem zmerom namen dati ti kolibo v last, kjer tvoja mati osebenjkuje, da bi imel na stare dni kam zahajati. Da bi te pa za zela vzel, tega nisem nikdar mislil in nisem mogel misliti, da bi se v tebi kaj tako abotnega ugrelo. Kako bi se oklic glasil z lece, ko bi oznanjevali: Domen, nezakonski sin očeta Nevemokatega, jemlje poštenega moža pošteno hčer. Ne kratko in malo ne; to je neumno!”

„Toda jaz nisem pošten ko vi in vaša hči?” vpraša hlapec tako, da je Jurec za dve stopinji prijazneje jel govoriti.

„Tega nisem rekel, Domen! A tvoj oče ni bil pošten, to sem že rekel. Ko bi imel poštenega, svetlo znanega očeta, ne bi rekel, zdaj pa ne vem, kdo si, dasi vem kakovski. Žal mi je, pa to naj ti nikdar več v misel ne pride, da bi vzel mojo Anko.” Deklica, ki je doslej tiho jokala v kotu, jame na glas ihteti.

„Zato boš pa pobral svoje reči,“ govori dalje gospodar, „in pojdeš, kamor te sreča žene, poišči si drugega gospodarja. To lahko razvidiš, da v moji hiši ne moreš dalje živeti zavoljo Anke ne, če že zavoljo jezikov.”

„Še ta večer grem!” odgovori hlapec. „Bog me varuj, da bi vam bil za nadlego, rajši nečem živeti pri ljudeh kakor po sili; in vrjemite mi, da zdajle bi bili vi meni večjo dobroto storili, ko bi me bili pustili, da bi se bil rodil v resi sredi gozda in tam umrl.”

(Dalje v prihodnji številki)

za oddih in razvedrilo

JARRY JACOBSON

Poslednji obraz

Zvonec je oznanil konec delovnega dne. Doktor Groppe je popravi svoje dragocene instrumente, sčel bel plašč in zapustil laboratorij. To je bil njegov zadnji delovni dan. Odločil se je, da bo nehal z delom in si bo s prihranjenim denarjem privoščil zasluženi počitek.

Pred stanovanjem ga je čakal neznan mladenič.

— Vi ste doktor Groppe?
— Da, vendar ne delam več.
— Doktor, imenujem se Zepp Minone. Prepotoval sem 300 milj, da

— Ne. Toda slišal sem že o njem. To je najboljši revolverjaš na Zahodni obali. Sedaj se imenuje Vic Calabrese.

— Ne vem, zakaj bi Bellasco odkril svojo identiteto neznanca.

— Želi mi pomagati. Imava skupnega delodajalca.

— Doktor Groppe ni hotel narediti izjeme, toda mladenič mu je skoraj pretil...

— Vsi moji pacienti so dolžni poslati svoje fotografije, da bi lahko vedel, kakšni so po zdravljenju. Če res poznate Bellasca, sem prepričan, da ga boste prepoznali na sliki.

Vstopila sta v stanovanje. Groppe je odprl sef in izvlekel nekaj fotografij. Mladenič je takoj prepoznal Bellasca in tako ni bilo nobenega dvoma več.

— Vi poznate mojo tarifo?
— Pet tisoč dolarjev! Prinesel sem denar.

— Na licu imate nekaj brazgotin. To otežkoča delo. Morda bo cena nekoliko večja.

— Veliko?

— Dva, tri tisoč... Ne vem, dokler vas ne bom podrobneje pogledal. Pravzaprav niti ne vem, če naj se lotim posla. Odločil sem se, da se umaknem...

— Doktor, policija me išče v treh državah! Morate mi pomagati! Obljubim vam, da se bom lotil poštenega posla, čim bom imel nov obraz.

— Ste lačni?

— Lahko bi nekaj pojedel. Od včeraj nisem še ničesar jedel. Bal sem se vstopiti v restavracijo.

— Operacija traja približno šest ur, — reče doktor po večerji. — Pogostokrat operacija ne uspe popolnoma in potrebno je nekaj intervencij, da izginejo vse prejšnje poteze.

Bellasco pravi, da vam tega ni nikoli potrebno. Koliko časa bom moral ostati tukaj?

— Tri dni. Po operaciji boste morali vsaj tri tedne nositi plastično masko. Maska ni ničesar drugega kot tenak sloj, k pomaga pri zaraščanju brazgotin. Nihče ne bo opazil, da je to maska, ker ji bom dal barvo obraza. Toda, morali boste biti zelo previdni. Hotelske sobe ne boste smeli zapustiti dva tedna.

— Potem bom prišel k vam, da mi jo boste sneli?

— Dal vam bom vse, kar potrebujete in jo boste lahko sneli sami. Maska se odstrani zelo lahko in enostavno.

— Kakšen bo potem moj obraz?
— Najprej bom napravil skico.

Vse je odvisno od kosti. Ne skrbite, lepi boste.

— Grem lahko še v kino? — se je nasmajal neznanec. — Kdaj me boste operirali?

— Takoj, ko bom napravil skice in plastično masko. Najbrž jutri popoldne.

— Bom lahko videl skico pred operacijo?

— Seveda. Pravico imate povedati, če vam je všeč.

Doktor Groppe je ves večer ostal v laboratoriju. V sobo se je vrnil nekaj minut pred polnočjo. Niti minute ni spal. Ob sebi je v naslonjač položil revolver in gedel televizijo.

— Operacija bo stala osem tisoč dolarjev, — je izjavil Groppe. — Zaradi brazgotin.

— Saj to je prava kraja! — se je nasmajal mladenič. — V redu! Plačal vam bom.

— Nihče vas v to ne sili. Lahko odidete.

— Kje pa! Že čez teden dni ne bi bil več med živimi. Tu je denar. Preštejte! Osem tisoč!

— Poglejte skico.

Mladenič se je zagledal v lepo lice, narisano z roko. Ta obraz ni bil niti najmanj podoben njegovemu. Bil je zadovoljen.

Ponoči je doktor Groppe razmišljal. Mladenič mu ni bil všeč. Imel

Anekdote

Churchill v šoli ni bil samo slab, bil je najslabši, zadnji učenec. „To me ni kdove kako motilo,“ je nekoč dejal, „ker sem vedno verjel pregovoru svetega pisma: In zadnji bodo prvi.“

Stari Grki so imeli radi pse in so šteli za zločin, če je kdo prizadel psu kaj hudega. Atenski aristokrat, politik in vojskovodja Alkibiad je odsekal svojemu psu dolgi in lepi rep. Ko so mu prijatelji to očitali, jih je zavrnil:

„Bolje je, da govorijo o tem, kot o kakšnem drugem mojem zlem dejanju.“

D'Epremesnil, parlamentarni svetovalec, se je z uso silo uprl združitvi plemenitštev s tretjim stanom. Zaradi tega mu je hotela množica razdejati hišo. Tedaj je stopil nekdo pred ljudi in zaklical: „Kaj nameravate, ljudje božji? Upepeliti hišo tega gospoda? Saj je last njegovih upnikov! — Ubili njega? On je prodan! — Njegove otroke? Saj niso njegovi! — Njegovo ženo? Ta je last vseh!“ Dovtip je množico pomiril.

je občutek, da mu grozi nevarnost.

— Ne morem vas operirati, — mu je rekel zjutraj.

— Kaj to pomeni? — je vprašal Minone. — Kakšna šala je to?

— Star sem. Bojim se, da ga bom polomil.

Minone je zgrabil doktorja za vrat in se mu surovo zazrl v oči:

— Pazite, da se vam ne bo kaj zgodilo. Ne poznate me še, doktor.

Operacija je trajala do petih popoldne. Utrujen se je Groppe zavalil na posteljo in takoj zaspal.

Spal je nekaj ur. Prebudil se je in opazil Minona, ki je sedel v naslonjaču in bral časopis.

— Se dobro počutite?

— Odlično, doktor. Nič me ne boli. Pravi čarovnik ste. Lahko jem?

— Lahko. Maska je zelo elastična.

— Upam, da mi ne boste za vsak obrok računalni tisoč dolarjev?!

Neznani mladenič, sedaj nov obraz brez imena, je hitro okreval. Klepetal je z doktorjem, prepričeval je človeka, ki je imel veliko izkušenj s kriminalci, da bo začel novo in pošteno življenje.

Minili so trije dnevi. Minone bi moral zapustiti doktorjevo stanovanje. Takrat se je zgodilo, kar je starec pričakoval.

Sedela sta v dnevni sobi in pila kavo. Mladenič je nepremično zrl

v doktorja. Nenadoma se je v njegovih rokah pojavil revolver. Cev je bila uperjena v doktorjeve prsi.

— Kaj to pomeni? — je mirno vprašal Groppe.

— To pomeni, da zahtevam denar nazaj!

— Toda, dogovorila sva se... opravil sem svojo dolžnost.

— Pridige mi niso potrebne. Hočem imeti denar! Potrebujem ga!

Groppe je vedel, da nima druge izbire. Vrnil mu je denar.

Preden je mladenič odšel, je udaril doktorja z revolverjem po glavi. Ta se je zrušil brez zavesti.

Prebudil se je v mlaki krvi, ki se je že posušila. S težavo se je dvignil na noge, opral rano z alkoholom in si jo obvezal.

Prvič se mu je zgodilo, da je nekdo tako ravnal z njim. Imel je opravka z okorelimi zločinci, toda vedeli so, da jim je potreben, zato so plačali in mirno odšli.

Pogled se mu je ustavil na skici Minonovega obraza. Čutil je, da ga bo mladenič prevareval. Takoj, ko ga je zagledal, je vedel, koliko zla je odsevalo iz njegovih oči.

Pred Minonom pa so bili težki dnevi more, strahu in bežanja.

Obraz, ki mu ga je izdelal Groppe, je bil nekdanji obraz Eugena Bellasca, ki ga je iskala policija vsega sveta.

DOMISLICE

- Nobena sreča ni tako velika kot duševni mir.
- Možje odkrito govore o svojih izkušnjah z „lepim spolom“, redkeje pa o svojih ženah.
- Kdor se nikjer ne obotavlja, si brez načrta hišo postavlja.
- Nihče ne more dolgo časa ohraniti svojo ljubezen v tajnosti.
- Kjer mrha, tam orli.
- Svet je oder, ljudje igralci, politiki režiserji, zgodovinarji pa kritiki.
- Kdor ima uren jezik, naj vsaj počasi misli.
- Dober nauk do smrti ne škodi.
- Ljubezen je tisto, kar preživi nesrečo in bolezen, revščino, skušnjavo in starost.
- Vedno se najde osa, ki piči objokan obraz.
- Včasih se tako močno kadi, da je težko ugotoviti, kje tli.
- V ljubezni je toliko bolečine, kolikor je v morju vode.
- Hudo površna je delitev ljudi na dobre in slabe.
- Žene bodo moškemu tudi tedaj, kadar so napravile iz njega pohlevno ovco, dejale, da je lev in da ima železno voljo.
- Kogar povozi kolo zgodovine, nima pravice do zavarovalnice.
- Zakoni vzbujajo željo, da bi jih kršili.
- Žena, s katero se več ne razumemo, celo na kolenih predstavlja breme.
- V ljubezni je vse skrivnosti.
- Žena je angel z vrlinami sužnje.
- Žene pripovedujejo o svojih avanturah na skrivaj, o svojem možu pa javno.
- Kdor je bogat izkustev, nikogar ne obsoja.
- Resnica je kot zdravilo: lahko ga je dajati drugemu, toda neprijetno je, če ga moraš sam pogoltniti.

bi vas našel. Ne morete me kar tako odsluviti.

— Kdo vam je dal moj naslov?

— Eigene Bellasca. Spoznal sem ga pred dvema tednoma. Rekel mi je, da ste operirali njegov obraz in da ste v tem delu pravi genij. Vem, da je vaša cena visoka, toda zaradi tega se vam ni treba vznemirjati. Plačal vam bom, kolikor boste zahtevali.

— Prej niste poznali Bellasca?

Deževalo je kot iz škafa. Pred velikanskim šotorom, na katerem je pisalo ČUDA TEGA SVE-TA, so se zbirale majhne blatne lužice.

Ace je razpoloženo zrl v nebo. Če bo slabo vreme še dolgo trajalo, mu bo posel propadel. Nihče ne bo prišel na predstavo.

Za njegovim hrbtom so se neslišno motali Phyllis, najdebelejša ženska na svetu, Joe v norčevski obleki in nekoliko spak. Kraljevala je tišina. Vsi so se bali Acovih popadkov. Imel pa je več vzrokov, da se jezi. Ne le, da je slabo vreme preprečilo prikazovanje predstave, ampak je tudi kabina z napisom DEKLE Z MARSA ostala prazna. Mitzie je pobegnila z akrobatom. Za njima je poslal preganjalce, toda vrnili so se mokri do kože in brez dekleta.

Nalil si je kozarec piva in sedel na šotorski prag. Čez čas je dvignil glavo, ker se mu je zadelo, da je nastopila neka sprememba. Res je nehalo deževati. Tedaj je zagledal dekle.

Čisto počasi je stopala proti njemu, odeta v zelo oprijeto sivo obleko. Imela je pšenične lase, ki so se kovinsko lesketali. Celo od daleč je lahko videl, da je odlično grajena.

Ko je prispela bliže, je Ace opazil, da ima obrvi in trepalnice čisto bele, kot pri albinu, oči sive kot svinec. Morda kot platina. Lesketajoče se, prodorne oči!

Ace se je odločil, da jo bo ustavil, ko bo šla mimo njega. Toda, postala je pred lepakom, na katerem je pisalo DEKLE Z MARSA! Brala je velike črke in ob tem premikala ustnice. Potem se je zagledala v veliko sliko dekleta.

Ace se ji je približal.

„Dekle z Marsa...“ je tiho ponavljala s tujim naglasom. Verjetno je švedinja. Tam so dekleta plavalasa... Kakšna lepota! Ni naličena. Njen obraz ne potrebuje prav ničesar!

„Ace mi je ime. Lahko kaj storim za vas?“

„Dekle z Marsa?“ ga je neznanka prijala za roko. „Kaj je res, da imate notri dekle z Marsa?“

„Ušla je. Ste tujka? Po izgovorjavi bi trdil...“

„Kaj ni imela... kril?“

„Bežite no, kakšna krila!“ se je nasmajal Ace. „To je vse izmišljeno! Nobenega dekleta z Marsa ni.“

„Toda, jaz sem z Marsa!“

Ace je odstopil.

„Oh, ja, seveda!“ se je zadržano nasmehnil.

„Z Marsa, pravite?“

„Danes sem prispela.“

„Kaj res? Poslovno ali kar tako?“

„Ne razumem...“

„Nič hudega. Kaj lahko storim zate, punči?“

ROBERT BLOCH

Dekle z Marsa

„Lačna sem.“
Kakšna potepuška, je pomislil Ace. Toda postavo ima božansko!

Položil ji je roko na ramo. Bila je tako zelo topla in ni se branila. V njegovi glavi se je porodila ideja.

„Stopiva noter, da se pogovoriva...“

„Lačna sem.“

„Nahranil te bom, toda najprej se pogovoriva o poslu. Vstopi! Praviš, da si z Marsa? Kako si prispela do nas?“

„S strojem. Imenuje se hidron. Hitro leti. Ko smo se spuščali, je v nas treščila strela iz ozračja. Tega nismo predvideli.“

„Strela?“

„Da. Stroj je razpadel. Vsi so zgoreli. Edino jaz sem se rešila. In sedaj ne vem, kaj naj storim. Izgubila sem zvezo s poveljniškim središčem. Hodila sem in hodila... Nikogar ni bilo. Samo tema. Končno sem zagledala svetlobo in ta prostor. Potem napis.“

„Kako da znaš brati angleško?“

„Že zdavnaj smo se namenili priti sem, pa smo se morali učiti. Nisem si zapomnila vsega, toda naučila se bom še. Zdaj sem pa lačna.“

Ace se je približal dekletu. Začutil je njen topli dih. Svež. Torej ni pila! Ni pijana!

Odločil se je. Naj je prišla z Marsa ali ne — zelo mu je všeč. Odvedel jo bo v svoj voz. Nihče ne bo vedel. Dekle je tako noro. Ne dojemam, kar govori.

„Lačna sem.“

„Potrpi malo, lepota! Idejo imam. Pojdi z mano.“

V hišici na kolesih je bilo toplo. Ace je sedel na divan:

„Pridi! Usedi se poleg mene.“

Ubogala ga je brez besed.

„Torej, ti si z Marsa?“

„Tako je.“

„Mitzie, moja Marsovka, je pobegnila. Zakaj ne bi ti nastopala namesto nje? Potovala bi po svetu in marsikaj bi videla. Kaj praviš?“

„Lačna sem.“

Hudiča, zaman razmetuje besede. Trapasta je kot noč.

„Lačna si, kaj? Ne skrbi za hrano, mala. Sam se bom pobrigal zate. Samo malo dobre volje moraš pokazati in prijazna moraš biti z menoj,“ jo je objel okoli ramen.

Njene oči so bile velike, široko odprte, bleščeče. Ljubkoval jo je:

„Ne skrbi, dekletce. Sam bom skrbel zate.“

Poskusil jo je poljubiti. Dekle je odprlo usta. Pri šibki svetlobi je zagledal njene zobe — kovinsko sive kot platina.

Hotel se je odmakniti, toda čvrsto ga je zgrabila za rame in ga vlekla vse bliže.

„Lačna sem, lačna sem...“ je neprestano ponavljala.

Platinasti, ostri koničasti zobje so se mu vedno bolj bližali. Objem dekletovih rok je postajal vse močnejši...

Komaj, da je občutil bolečino.

ŠPORTNI VESTNIK

● SELANI PRESENETILI NA DEŽELNEM PRVENSTVU

Koroško deželno nogometno prvenstvo DSG za članska moštva v Kamnu v Podjuni se je konec preteklega tedna nekoliko presenetljivo končalo. Zmagovalec nogometnega turnirja je namreč postala enajsterica iz Sel, ki je zmagala nad višjevrščenimi enajstericami kot so DSG Borovlje, novinec v 1. koroškem razredu, DSG Klopinsko jezero (prej Kamen) in Šmarjeta v Rožu.

Igralo se je v dveh skupinah. V prvi skupini so nastopala moštva iz Šmarjete, Borovlj in Kostanj, v drugi skupini pa so tekmovali Ledince, Klopinsko jezero in Sele. Dočim je v drugi skupini bil logični favorit moštvo iz Sel, je v 1. skupini spodrsnilo favorit iz Borovlj, ki ni dosegel niti kvalifikacijo za 3. mesto turnirja.

Rezultati: 1. skupina: Borovlje — Kostanje 0:0, Šmarjeta — Borovlje 1:0, Šmarjeta — Kostanje 2:1;

2. skupina: Ledince — Klopinsko jezero 1:1, Sele — Ledince 5:2, Sele — Klopinsko jezero 2:1.

Z dvema zmagama in razmeroma visokim razmerjem zadetkov so se Selani poleg Šmarjete uvrstili v finale prvenstva. Nekoliko izmučeni od tekme proti Ledincem, kjer so Selani zmagali v izredni igri 5:2 (gole so dosegli Nanti Dovjak - 2, Nanti Olip - 1 in Flori Dovjak - 2), so le-ti remizirali v finalu s Šmarječani 1:1. Prvo mesto deželnega prvenstva so si Selani naposled zasigurali v streljanju enajstmetrov, ki se je končalo 3:2. V tekmi za tretje mesto je moštvo Klopinskega jezera premagalo Kostanje s 3:0, z zmago 6:1 proti Ledincem pa so se Borovljčani uvrstili na 5. mesto.

Selani se na deželnem prvenstvu niso zadovoljili le z izrednim prvim mestom, ampak so odnesli tudi pokal najbolj uspešnega napadalca. S tremi zadetki in z zmago v streljanju enajstmetrov je zaželen trofejo odnesel Flori Dovjak. Kot "plačilo za trud" pa se bodo Selani konec novembra lahko udeležili avstrijskega prvenstva DSG v malem nogometu v Linzu.

● LAUDA V NEDELJO SVETOVNI PRVAK?

Prihodnjo nedeljo bo na slovitem Österreichingu pri Zeltwegu na sporedu 12. dirka za svetovno prvenstvo v formuli 1. Mednarodna avtomobilska zveza FIA je prireditvi podelila vzdevek "Velika nagrada Evrope" in na ta način počastila avstrijske prireditelje. Avtomobilska dirka, ki bo morda še odločala o svetovnem prvaku, v vodstvu je Avstrijec Niki Lauda z 51 točkami pred Argentincem Carlosom Reutemannom (34), se bo 17. avgusta pričela ob 15. uri. Prireditelji ene največjih športnih prireditev v Avstriji pričakuje 150.000 gledalcev. V boju za svetovnoprvnstenve točke bosta kar dva Avstrijca: vodeči v skupni oceni po 11 dirkah Lauda in Harald Ertl, ki je svojo prvo predstavo na Nürnbergringu pred kratkim končal z odličnim 8. mestom. Poleg Avstrijev je pričakovati tudi mnogo gledalcev iz Italije, ki bodo spremljali vožnjo Laude in Regazzonija, ker tekmujeja na "njihovi znamki" Ferrari. Pred velikim spektaklom v Zeltwegu je vrstni red po skupni oceni sledeči: 1. Lauda (A) 51 točk; 2. Reutemann (Arg) 34; 3. Fittipaldi (Braz) 33; 4. Hunt (Vel. Br.) 25; 5. Pace (Braz) 24; 6. Scheckter (Juž. Afrika) 19; 7. Regazzoni (Švica) 16; 8. Mass (ZRN) 14; 9. Depailler (Fra) 12; 10. Lafitte (Fra) 6; 11. Andretti (Amerika) in Pryce (Vel. Br.) po 5; 13. Donohue (Amerika) 4; 14. Peterson (Šve) in Ickx (Bel) po 3; 16. Brambilla (It) in Jones (Avstralija) po 2; 18. Jarier (Fra) 1,5; 19. Brice (Vel. Br.) in van Lennep (Niz) po 1; 21. Lella Lombardi (It) 0,5.

● MLADINCI SAK POZORI

Mladinska ekipa Slovenskega atletskega kluba bo v soboto 16. avgusta imela svojo prvo predstavo. V pripravljani tekmi za prvenstvo bo igrala ob 17. uri v Bilčovsu proti tamkajšnjemu mladinskemu moštvu. Igralci Slovenskega atletskega kluba se zberejo ob 16. uri na bilčovskem igrišču na Poroku ali pa se peljejo z avtobusom v Bilčovs (odhod izpred gostišča Juena v Globasnici ob 15. uri, odhod izpred Mohorjeve v Celovcu ob 15.30 uri).

● NOGOMETNI TURNIR V ŠT. JANŽU

Športno društvo v Št. Janžu v Rožu bo v petek 15. avgusta priredilo nogometni turnir, katerega se bodo udeležile enajsterice ATUS Bistrice, Sele, Ledince in domača ekipa. Nogometni spored se bo pričel ob 13. uri. Na sporedu nogometne prireditve v Št. Janžu je še streljanje enajstmetrov za gledalce, ženska nogometna tekma med Št. Janžem in Bistrico ter kegljanje. Zvečer bo veselica v gostilni pri Tišlarju.

Lesene montažne hiše se vedno bolj uveljavljajo

Želja vsakega posameznika je, da si postavi svoj lastni dom. To je tem bolj važno danes v času, ko nezadržno drsimo inflaciji v naročje. Svoj lastni dom je pač nekaj trajnega, kar popravljaš in vzdržuješ, skratka, kar človeka pomirjuje. Seveda je treba, predno stoji hiša in se smeš imenovati poslastnika, pošteno pljuniti v roke in se za dalj časa posvetiti samo privatnim skrbem. Vse to si občutno olajšamo, če si nabavimo dansko leseno montažno hišo (kladnjačo) imenovano HOM, ki vam jo dobavi tesarsko podjetje Bruno Voit OHG Lassnitzhöhe, Hauptstraße 94 na Štajerskem. V glavnem so takšne montažne hiše mišljene kot druga hiša za vikend, seveda pa jo lahko imamo tudi za stanovanjsko hišo ali svoj dom. Takšna kladnjača, ki je zgrajena iz lesenih obžaganih brun, je zelo zdravo stanovanje, ki nudi mnogo udobnosti. Ker je takšna lesena hiša tudi dobro izolirana, je poleti v njej hladno pozimi pa toplo. Naj-

bolj interesantno pri teh danskih kladnjačah je, da jih lahko zgradite v teku enega tedna. Vsak posamezni del kladnjače je označen s številko, ki jih potem sestavljate po priloženem načrtu. Če nimate potrpljenja, ali če nimate časa, potem lahko zahtevate strokovnjaka, ki vam proti doplačilu sestavi oziroma zgradi hišo. Notranje in zunanje stene so izdelane iz počasi raščenega severno švedskega borovca.

HOM kladnjač je 8 vrst od 10,54 m² do 110,53 m² površine, ki se po ceni gibljejo od 51.850.— do 436.590.— šilingov, dodatno še 16 % davka na večjo vrednost. V okviru dobave so zapopadana vrata, omare, etlažne postelje, umivalnik za posodo v kuhinji itd. Vsi gradbeni deli so impregnirani proti gnilobi in gobi. V splošnem opažamo, da se lesene hiše vedno bolj uveljavljajo. Prednosti, ki jih imajo so, da so zdrave, poceni in hitro zgrajene.

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

SOBOTA, 16. 8.: 6.00 Jutranja telovadba — 8.05 Družinski obzorik — 10.30 Lepa domovina — 11.05 Zeleni magazin — 13.00 Deželni razgledi — 13.30 Lepi glasovi, priljubljene melodije — 14.00 Voščila — 15.30 Koroške ljudske viže — 16.00 Počitniški servis — 17.00 Pestro sobotno popoldne — 18.00 Deželni razgledi — 19.00 Poročila — 20.05 Vaša številka prosim — 22.10 šport — 22.20 Plesna glasba po naročilu.

NEDELJA, 17. 8.: 6.10 Igra na orgle — 8.15 Srečanje z mladostnimi leti — 10.30 Radijska pripovedka — 11.00 Dopoldanski koncert — 13.00 Deželni razgledi — 13.45 Iz domovine — 14.30 Voščila — 16.00 "Posezona". Igra — 17.05 Veselite se življenja — 18.15 Ljudska glasba sosedov — 19.00 Nedeljski šport — 19.30 Citre in harmonika — 20.05 K 70. rojstnemu dnevu Petra Preuderja — 22.10 šport.

PONEDELJEK, 18. 8.: 6.00 Jutranja telovadba — 8.05 Oddaja za starejše ljudi — 9.15 Naravoznanstvo za vse — 9.30 Avstrijska ljudska glasba — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 14.30 Z vnečo glasbo — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.00 Igramo se trgovino — 17.10 Kaj radi slišimo — 17.56 Oddaja zbornice obrtnega gospodarstva — 18.00 Deželni razgledi — 19.07 Melodija za vsaki letnik — 19.45 Mali zabavni orkester studia Oberösterreich — 20.05 "Posezona" — 21.05 Evergreeni humorja — 21.30 Udarac za udaracem — 22.10 šport.

TOREK, 19. 8.: 6.00 Jutranja telovadba — 6.55 Dobro jutro na Koroškem — 9.05 Zgodbe iz kraljestva Benin — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 14.30 Veselo zaigrano — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.00 "Skrivnostna hiša" — 16.45 "Urnik" — 17.10 Operetni koncert — 17.56 Oddaja delavske zbornice — 18.00 Deželni razgledi — 17.07 Ljudska dunajska glasba — 20.05 Kaj radi slišimo — 21.10 Koncert v Millstattu — 22.00 Poročila.

SREDA, 20. 8.: 6.00 Jutranja telovadba — 6.55 Dobro jutro na Koroškem — 9.05 Pozdravljen stric Maks — 9.30 Avstrijska ljudska glasba — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 14.30 Na obisku pri koroških zbiorih — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.00 Za potrošnike — 16.45 "Urnik" — 17.00 V dunajski kavarni — 17.56 Oddaja kmetijske zbornice — 18.00 Deželni razgledi — 19.07 Avstrijska zborovska glasba — 19.30 Za prijatelja planin — 20.05 Solnograška srečanja — 21.30 "Umor v počitniškem naselju" — 22.10 šport.

ČETRTEK, 21. 8.: 6.00 Jutranja telovadba — 6.55 Dobro jutro na Koroškem — 9.05 Maria Montessori — ustanoviteljica otroških vrtcev — 9.30 Pesmi in viže s Koroške — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.45 "Urnik" — 17.10 Zveneči operetni vodič — 17.56 Oddaja sindikalne zveze — 19.07 Avstrijske godbe na pihala — 20.05 Kako živijo slepi? — 21.00 Ljudska zabavna oddaja — 22.10 šport.

PETEK, 22. 8.: 6.00 Jutranja telovadba — 6.55 Dobro jutro na Koroškem — 9.15 Iz zgodovine gramofonske plošče — 9.30 Avstrijska ljudska glasba — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 14.30 Pridite in pojte — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.15 Mladinske pihalne godbe igrajo — 17.10 Za konec tedna — 17.56 Oddaja združenja industrialcev — 18.00 Deželni razgledi — 19.07 Nova na področju lahke glasbe — 20.05 "To so bili časi" — 22.10 šport.

SLOVENSKE ODDAJE

SOBOTA, 16. 8.: 9.45 Od pesmi do pesmi, od srca do srca.

NEDELJA, 17. 8.: 7.05 Duhovni nagovor — Po vaši želji.

PONEDELJEK, 18. 8.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Dوتا po rijeci.

TOREK, 19. 8.: 9.30 Revija koroških zborov — 13.45 Celovski radijski dnevnik — Vrtljak popevk.

SREDA, 20. 8.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Z gradščanskimi Hrvati.

ČETRTEK, 21. 8.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Družinski magacin.

PETEK, 22. 8.: 13.45 Celovski radijski dnevnik — Melodije za razvedrilo.

RADIO LJUBLJANA

SOBOTA, 16. 8.: 6.50 Beseda na današnji dan — 8.10 Glasbena matineja — 9.05 Pionirski tednik — 9.35 Naš Plesni orkester ima besedo — 10.15 Sedem dni po radiu — 11.20 Z nami doma in na poti — 12.40 Ob bistrem potoku — 14.10 S pesmijo in besedo po Jugoslaviji — 15.45 "Vrtljak" — 17.20 Gremo v kino — 18.05 Listi iz albuma lahke glasbe — 18.20 Čustveni svet računalnika Ruperta — 19.40 Z ansamblom Bojana Adamiča — 20.00 Dobimo se v soboto — 21.00

Za prijetno razvedrilo — 21.30 Oddaja za naše izseljence — 23.05 S pesmijo in plesom v novi ledeni.

NEDELJA, 17. 8.: 6.50 Danes za vas — 8.07 Radijska igra za otroke — 8.52 Skladbe za mladino — 9.05 Še pomnite, tovariši... — 10.05 Iščejo popevko poletja — 11.20 Voščila — 13.15 Zabavna glasba — 14.05 Nedeljska reportaža — 14.25 Nedeljsko popoldne — 16.00 Mojstrovina Sama Sama — 19.40 Glasbene razglednice — 20.00 V nedeljo zvečer — 22.20 Jugoslovanski glasbeni umetniki pred mikrofonom — 23.05 Literarni koncert — 23.15 V lučeh semaforjev.

PONEDELJEK, 18. 8.: 6.50 Rekreacija — 8.10 Glasbena matineja — 9.05 Pisan svet pravljic in zgodb — 9.20 Glasbena pravljica — 9.40 Orkestri in zabavni zbori — 10.15 Nekaj za ljubitelje ansambelske in solistične glasbe — 11.20 Z nami doma in na poti — 12.40 Pihalne godbe na koncertnem odru — 14.10 Pojo amaterski zbori — 14.30 Voščila — 15.45 "Vrtljak" — 16.45 Kulturni globus — 17.20 Koncert po željah poslušalcev — 18.05 Ob lahki glasbi — 19.40 Z ansamblom Borisa Kovačiča — 20.00 Če bi globus zaigral — 20.30 Operni koncert — 22.20 Popevke iz jugoslovanskih studiev — 23.05 Literarni koncert — 23.15 Za ljubitelje jazz.

Uradna delegacija selške občine obiskala Škofjo Loko

Pred nedavnim je uradna delegacija selške občine, ki jo je sestavljalo deset občinskih odbornikov in dva nameščena, obiskala Škofjo Loko v Sloveniji. Obe občini sta se pred leti pobratili in ju tako vežejo bratski medsebojni odnosi. Tokrat je bil to drugi uradni obisk selške občine v Škofji Loki. Značilno za oba uradna obiska je, da so se povabili Škofjeločani odzvali vsi občinski odborniki, razen edinega zastopnika OVP-jevske frakcije, ki je bil obakrat zadržan.

Dvanajstčlanska delegacija iz Sel pod vodstvom župana Hermana Velika je v Škofji Loki sprejel predsednik škofjeloške občinske skupščine Tone Polajnar, ki je ob tej priložnosti skupno z drugimi komunalnimi predstavniki seznanil goste z razvojem škofjeloške občine, ki na gospodarskem in kulturnem področju beleži lepe uspehe.

Naše občinske zastopnike so nato seznanili z zanimivostmi mesta in okolice. Tako so si ogledali proizvodne prostore delovne organizacije Jelovica, ki je letos praznovala 20-letnico obstoja, šolo v Podlubniku ter muzej na loškem gradu. Nazadnje so se napotili še v Poljansko dolino, kjer so si ogledali napredno kmetijo pri Nancovu v Vinharjih. Na večerji, ki so jo škofjeločani priredili naši delegaciji v čast, je spregovoril tudi naš župan Herman Velik. Zahvalil se je za povabilo in prisrčen sprejem in povabil škofjeloške občinske predstavnike na protiobisk v sončne Sele.

Tako so občinski predstavniki obeh pobratenih občin ponovno manifestirali medsebojno prijateljstvo in bratsko povezanost, ki že mnogo let družijo obe občini tu in onstran Karavank.

AVSTRIJA 1

SOBOTA, 16. 8.: 16.30 Rdeči avtobus — 17.00 Kdo rokodelci z nami? — 17.30 Indian River — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Donava. Film — 19.00 Silke iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki in kultura — 19.55 šport — 20.15 Vse zaradi Monike — 21.55 Panoptika — 22.15 Ustrelli sem Jesseja James — 23.35 Poročila.

NEDELJA, 17. 8.: 14.40 Svetovno prvenstvo v avtomobilskih dirkah — 16.30 Oddaja z miško — 17.00 Listama v slikanici — 17.20 Redka hišna žival — 17.30 Woobinda — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Klub seniorjev — 18.30 Igraj z nami — 19.00 Silke iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki in kultura — 19.50 šport — 22.10 Surrealizem — 22.55 Poročila.

PONEDELJEK, 18. 8.: 10.00 Isola bella — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Zivalski raji — 18.25 MI — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Silke iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Ponedeljski šport — 20.55 Ceste San Franciska — 21.50 Veselje ob glasbi — 22.25 Poročila.

TOREK, 19. 8.: 10.00 Ludvik II. — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Schöngubergerji — 18.25 MI — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Silke iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Kdor se trikrat zlaže — 20.50 Cinema ob devetih — 22.15 Poročila.

SREDA, 20. 8.: 17.00 Kovček — 17.30 Dr. Daalittle in tjuini — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Naslednji prostim — 18.25 MI — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Silke iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Horizonti — 21.00 Svet knjige — 21.35 Münchenske zgodbe — 22.25 Poročila.

ČETRTEK, 21. 8.: 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Bridget in Bernie — 18.25 MI — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Silke iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Novo v znanosti — 20.50 Tristana. Televizijska igra — 22.35 Poročila.

PETEK, 22. 8.: 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Družina Kremenčkovih — 18.25 MI — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Silke iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Šest zgodb Leopolda Ahlsena — 21.10 Balduin, vlomilec v tresorje — 22.40 Poročila.

AVSTRIJA 2

SOBOTA, 16. 8.: 16.25 Isola bella — 18.00 Kviz z mladimi ljudmi — 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Kralj bavarski — 20.00 Galerija — 20.15 Za smeh in jok — 21.35 Nad oblaki — 21.55 Čas v sliki, kultura in šport — 22.15 Lahka atletika iz Nizze.

NEDELJA, 17. 8.: 16.30 Ta prismojeni mister Johns — 18.00 Howdy — 18.30 Lahka atletika iz Nizze — 19.50 Enciklopedija — 20.15 "Tako je bilo včeraj" — 21.10 Goggarlori — 22.10 Čas v sliki in šport — 22.15 Lahka atletika iz Nizze.

PONEDELJEK, 18. 8.: 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Čarovništva na Baliju — 19.25 Gost pri Margareti Bilder — 20.00 Münchenske zgodbe — 20.55 Seina, reka muze — 21.45 Čas v sliki in kultura — 22.05 šport.

TOREK, 19. 8.: 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Indonezijske impresije — 20.00 Čuti — 20.50 Čas v sliki in kultura — 21.10 šport.

SREDA, 20. 8.: 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Čarovništva na Baliju — 19.30 Veliki gozd — 21.35 Čas v sliki in kultura — 21.55 šport.

ČETRTEK, 21. 8.: 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Cerkevne zgradbe v Mehiki — 19.45 Zadnje divje živali v Evropi — 20.00 Senzacije pod cirkuško kupolo — 20.50 Čas v sliki in kultura — 21.10 šport — 21.20 Trailar.

PETEK, 22. 8.: 18.50 Pregled sporeda — 19.00 Dva filma — 20.00 Streha kot življenjski prostor — 20.45 Novo v kulturi — 21.10 Čas v sliki in kultura.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Klagenfurt — Celovec, Gasometergasse 10, tel. 32-5-50 — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec — Borovlje.

JUGOSLAVIJA

SOBOTA, 16. 8.: 16.35 športno popoldne — 625 — Obzorik — Janošik — 19.15 Risanka — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 19.50 Tedenski zunanjepolitični komentar — 20.00 Humoristična oddaja — 20.30 Koncert ob jubileju — 21.20 Propagandna oddaja — 21.25 Kojak — 22.15 Dnevnik — 22.30 Atletski pokal Evrope.

NEDELJA, 17. 8.: 9.20 Poročila — 9.25 Thibaultovi — 10.10 Otroška matineja — 11.15 Kmetijska oddaja — 12.00 Poročila — Nedeljsko popoldne — 18.15 Poročila — 18.20 Pandove pustolovščine — 19.30 Dnevnik — 19.50 Tedenski gospodarski komentar — 20.00 Zenske iz djavoljih merdevin — 20.40 Islandija dežela mladih — 21.15 Evropsko atletsko prvenstvo — 22.45 Športni pregled — 22.55 Dnevnik.

PONEDELJEK, 18. 8.: 16.35 Madžarski dnevnik — 17.55 Obzorik — 18.05 Drežek in trije marsovečki — 18.25 Mosaic — 18.30 Na sedmi stazi — 19.30 Dnevnik — 19.55 Sodobna oprema — 20.05 Življenje — 21.00 Kulturne diagonale — 21.30 Švedski rally — 21.50 Dnevnik.

TOREK, 19. 8.: 16.35 Madžarski dnevnik — 18.00 Obzorik — 18.10 Naočnik in Očalnik — 18.40 Ikebana — 18.50 Biseri gora — 19.30 Dnevnik — 20.00 Svetovni mir — 20.50 Propagandna oddaja — 20.55 Adam šangala — 22.05 Dnevnik.

SREDA, 20. 8.: 16.35 Madžarski dnevnik — 18.00 Obzorik — 18.10 Vrančeve dogodivščine — 18.45 Po sledih napredka — 19.30 Dnevnik — 20.00 Malteški sokol — 21.35 Miniature — 21.50 Dnevnik.

ČETRTEK, 21. 8.: 16.35 Madžarski dnevnik — 18.20 Napoleon in ljubezen — 19.30 Dnevnik — 20.00 Narvni ovinek — 21.10 Kam in kako na oddih — 21.20 Diagonale — 21.50 Rock koncert — Eagles — 22.20 Dnevnik.

PETEK, 22. 8.: 16.35 Madžarski dnevnik — 18.00 Obzorik — 18.10 Morda vas zanima: Jože Privšek — 18.45 Srečanje oktetov — 19.30 Dnevnik — 19.50 Tedenski notranjepolitični komentar — 20.00 Edini izhod je zaprt — 21.25 625 — 21.45 Dnevnik.